

**ES DIREKTĪVAS 1999/31/EC SPECIFISKAIS
IEVIEŠANAS UN
FINANSĒŠANAS PLĀNS**

1. IEVADS	4
1.1. DIREKTĪVAS PRASĪBAS	5
1.1.1. 4. pants. Atkritumu poligonu kategorijas	5
1.1.2. 5. pants. Atkritumu poligoniem neatbilstoši atkritumi un apstrāde	5
1.1.3. 6. pants. Dažādu kategoriju atkritumu poligonos pieņemamie atkritumi	6
1.1.4. 7. pants. Atļaujas pieteikums	6
1.1.5. 8. pants. Atļaujas piešķiršanas noteikumi	6
1.1.6. 9. pants. Atļaujas saturs	6
1.1.7. 10. pants. Atkritumu poligona izmaksas	7
1.1.8. 11. pants. Atkritumu pieņemšanas procedūras	7
1.1.9. 12. pants. Kontroles un apsaimniekošanas procedūras ekspluatācijas laikā	7
1.1.10. 13. pants. Slēgšanas un turpmākās aprūpes procedūras	7
1.1.11. 14. pants. Esošās atkritumu apglabāšanas izgāztuves/poligoni	8
1.1.12. I pielikums. Vispārējās prasības visu kategoriju atkritumu poligoniem	8
1.1.13. II pielikums. Atkritumu pieņemšanas kritēriji un procedūras	8
1.1.14. III pielikums. Ekspluatācijas un turpmākās uzraudzības kontroles un pārbaudīšanas procedūras	8
1.2. KOPSAVILKUMS PAR NEPIECIEŠAMO PĀREJAS LAIKU	8
2. PILNAI ATBILSTĪBAI NEPIECIEŠAMIE IEVIEŠANAS PASĀKUMI	9
2.1. PRAKTISKĀ ATBILSTĪBA, LIKUMDOŠANA, INSTITUCIONĀLĀ ATTĪSTĪBA, IEVIEŠANAS NEPILNĪBAS	9
2.1.1. Praktiskā atbilstība	9
2.1.2. Ar ieviešanu saistītās likumdošanas un institucionālās nepilnības	9
2.2. LIKUMDOŠANAS TRANSPONĒŠANA	12
2.3. INSTITUCIONĀLĀS STRUKTŪRAS SAKĀRTOŠANA ATBILSTOŠI DIREKTĪVAS PRASĪBĀM	13
2.4. PROJEKTU "GARĀIS SARAKSTS" PILNĪGAI DIREKTĪVAS IEVIEŠANAI	13
2.4.1. Talsi, Janvāru atkritumu krātuve	14
2.4.2. Rīga, Getliņu atkritumu poligons	15
2.4.3. Liepāja, Grobiņas atkritumu poligons	15
2.4.4. Ventspils, Pentuļu atkritumu poligons	15
2.4.5. Ziemeļvidzeme, Daibes atkritumu poligons	15
2.5. LĪDZSVARS STARP NEPIECIEŠAMAJĀM SABIEDRISKĀ UN PRIVĀTĀ SEKTORA INVESTĪCIJĀM	16
2.5.1. Valsts budžets, speciālais budžets un pašvaldību budžets	16
2.5.2. Divpusējās sadarbības partneri un citi dāvinātāji	17
2.5.3. Aizņēmumi	19
3. IEVIEŠANAS STRATĒGIJA	20
3.1. SOCIĀLI EKONOMISKIE JAUTĀJUMI UN INSTITUCIONĀLIE FAKTORI	20
3.1.1. Sociāli ekonomiskie jautājumi	20
3.1.2. Investīcijas vides aizsardzībā	20
3.2.1. Direktīvas prasību juridiskā transponēšana	21
3.2.2. Direktīvas praktiskā ieviešana	21
3.3. DAŽĀDU IESAISTĪTO DALĪBNIKU LOMA UN ATBILDĪBA PAR INVESTĪCIJĀM	22
3.3.1. Dažādu iesaistīto dalībnieku loma sadzīves atkritumu apsaimniekošanā	22
3.3.2. Atbildība par investīcijām	23
3.4. INSTITUCIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS PLĀNS	24
3.4.1. Datu vākšanas sistēmas sagatavošana un darbības uzsākšana	24
3.4.2. Atkritumu apsaimniekošanas plānu sagatavošana	24
3.4.3. Institūciju izveidošana reģionālo sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu ietvaros	25
3.5. PROJEKTU PRIORITIZĀCIJAS UN IEVIEŠANAS METODIKA	25
4. IEVIEŠANAS IZMAKSAS	27
4.1. NOVĒRTĒTĀS IEVIEŠANAS IZMAKSAS ATBILSTOŠI IZVĒLĒTĀJAM SCENĀRIJAM	27
4.2. IEVIEŠANAS GRAFIKS	29
4.3. IEVIEŠANAI NEPIECIEŠAMĀS IKGADĒJĀS INVESTĪCIJAS UN EKSPLUATĀCIJAS IZMAKSAS	29
4.4. FINANSĒŠANAS AVOTI	30

4.5.	MAKSĀTSPĒJAS ANALĪZE VALSTS, PAŠVALDĪBU UN MĀJSAIMNIECĪBU LĪMENĪ	30
4.5.1.	<i>Maksātspējas analīze valsts līmenī</i>	<i>30</i>
4.5.2.	<i>Maksātspējas analīze mājsaimniecības līmenī.....</i>	<i>31</i>
5.	IEVIEŠANAS PLĀNS	32
5.1.	GALVENIE PASĀKUMI UN PIENĒMUMI.....	32
5.2.	ĪSTERMIŅA, VIDĒJA TERMIŅA UN ILGTERMIŅA INICIATĪVAS, IESKAITOT ĪSU PRIORITĀRO PROJEKTU SARAKSTU	32
5.3.	PILNĪGAS IEVIEŠANAS GRAFIKS	33
5.4.	UZRAUDZĪBAS UN KONTROLES ĪSTENOŠANAS PASĀKUMI.....	33
5.4.1.	<i>Vispārējie pasākumi</i>	<i>33</i>
5.4.2.	<i>ES Phare un ISPA finansētie pasākumi</i>	<i>35</i>
5.4.3.	<i>ES finansēto projektu uzraudzība un monitorings</i>	<i>35</i>
6.	ATSAUCES	37
I	PIELIKUMS PRECIZĒTAIS SAA SCENĀRIJS, 1996. — 2012.	39
II	PIELIKUMS KOPĒJĀS INVESTĪCIJAS 1995. — 2012.GADAM ATBILSTOŠI AVOTIEM.....	41

1. IEVADS

Savu viedokli par direktīvu par atkritumu poligoniem 99/31/EC Latvija sniedz 2000. gada 8. novembra pozīcijas dokumentā sarunās ar ES (ar turpmākajiem 2001. gada 23. maija grozījumiem):

Latvija maina savu nostāju, atsaucot savu lūgumu piešķirt pārejas periodu attiecībā uz direktīvu 99/31/EC par atkritumu poligoniem. Latvija nodrošinās šīs direktīvas noteikumu ievērošanu attiecībā uz esošajām atkritumu izgāztuvēm vai to slēgšanu līdz direktīvas 14. pantā noteiktajam laikam.

Jau līdz 2006. gadam centralizētajā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmā būs iesaistīti 70% iedzīvotāju, bet līdz 2009. gada vidum visi atkritumu poligoni atbildīs ES prasībām. Līdz 2009. gadam tiks rekultivētas 50% esošo atkritumu izgāztuvju un līdz 2012. gadam — visas esošās izgāztuves.

Formulējuma pamatā ir tas, ka sadzīves atkritumu poligonu un atkritumu savākšanas sistēmu izveidošanai nepieciešami 340 miljoni eiro (190 miljoni LVL, 1 EUR = 0,56 LVL). Ir paredzēts izveidot 10 — 12 sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionus ar atkritumu apstrādes iekārtām. Pārejas periods nepieciešams, lai piesaistītu investīcijas un pabeigtu procedūras, kas saistītas ar poligona atrašanās vietas izvēli — IVN un sabiedrības viedokļa ievērošanu, kas bieži vien pagarina projekta ieviešanu.

ES savu viedokli par Latvijas nostāju sniedza pārstāvju sanāksmē “Par iestāšanos Eiropas Savienībā — Latvija” (2001. gada 21. februāris):

ES atzīmē Latvijas lūgumu piešķirt tai pārejas periodu saistībā ar direktīvu 99/31/EC par atkritumu poligoniem līdz 2015. gada 31. decembrim. Tā kā Latvijas lūgums nav pietiekami argumentēts un tam nav pievienots ieviešanas plāns, ES mudina Latviju sniegt informāciju par transponēšanu un, neskarot jautājumu par pārejas periodu, atkārtoti izvērtēt lūguma saturu un direktīvas ieviešanas ilgumu, ņemot vērā direktīvā noteiktos dažādos gala termiņus bīstamajiem un nebīstamajiem atkritumiem, kā arī bīstamo atkritumu atbilstošas apsaimniekošanas īpašo nozīmi. Turklāt ES aicina Latviju paātrināt ieviešanas plāna sagatavošanu, iekļaujot tajā informāciju par pasākumiem atkritumu apstrādes nodrošināšanai pirms to apglabāšanas atkritumu poligonos, novēršot kopīgu bīstamo un nebīstamo atkritumu apglabāšanu, kā arī paredzot izgāztuvju slēgšanas un pēcslēgšanas perioda kontroli. Plānu kopā ar ieviešanas grafiku, izmaksu novērtējumu un informāciju par finansēšanas avotiem, kā arī detalizētu lūguma pamatojumu jāiesniedz pārstāvju sanāksmei. Papildus Latvija tiek uzaicināta sniegt informāciju par to, kā paredzēts izvairīties no iespējamās turpmākās atkritumu plūsmas, ieskaitot atkritumu apsaimniekošanu, negatīvās ietekmes uz vidi.

Atbildot uz ES pieprasījumu attiecībā uz direktīvu 99/31/EC, tika sagatavots šis specifiskais direktīvas ieviešanas un finansēšanas plāns (DSIFP), kur nav iekļauta bīstamo atkritumu apsaimniekošana. Bīstamie atkritumi nav iekļauti šajā DSIFP, jo

- bīstamo atkritumu apsaimniekošana ir valsts atbildība un tāpēc to apsaimniekošanai nav nepieciešami tik sarežģīti institucionālie risinājumi un finansējuma shēmas, kā tas ir sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sektorā;

- ir plānots izveidot tikai vienu bīstamo atkritumu poligonu. To nevar salīdzināt ar 10 - 12 atkritumu poligoniem un atkritumu apsaimniekošanas sistēmu modernizāciju, ko plāno sadzīves atkritumiem.

Visnozīmīgākais institucionālais faktors, kas ietekmē direktīvas 99/31/EC ieviešanas stratēģiju, ir saistīts ar pašvaldībām, jo tās nodrošinās direktīvas prasību praktisko atbilstību. Pašlaik Latvijā ir 561 pašvaldība, kas savās administratīvajās teritorijās atbild par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu organizēšanu. Vairumā šo pašvaldību ir neliels iedzīvotāju skaits un diezgan ierobežotas atkritumu apsaimniekošanas plānu izstrādāšanas iespējas. Līdz 2002. gada beigām tiek plānots veikt administratīvi teritoriālo reformu, kas varētu pozitīvi ietekmēt direktīvas ieviešanu.

Direktīvas 99/31/EC DSIFP iekļauta šīs direktīvas prasību analīze un informācija par Latvijas atkritumu saimniecību reglamentējošo likumdošanu, pastāvošo institucionālo struktūru, kā arī direktīvas ieviešanas stratēģija, ieskaitot likumdošanas izstrādi un institucionālās struktūras uzlabošanu.

1.1. Direktīvas prasības

Šajā nodaļā atspoguļotas direktīvas prasības attiecībā uz atkritumu poligoniem.

1.1.1. 4. pants. Atkritumu poligonu kategorijas

Parādītas atšķirības starp bīstamo atkritumu, nebīstamo atkritumu un inerto atkritumu poligoniem. Kā norādīts iepriekš, galvenā vērība pievērsta sadzīves atkritumiem.

1.1.2. 5. pants. Atkritumu poligoniem neatbilstoši atkritumi un apstrāde

Valstī līdz 2003. gada 16. jūlijam jāizstrādā stratēģija bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzuma samazināšanai. Valsts stratēģijā būtu jāiekļauj šādi mērķi:

- līdz 2006. gada 16. jūlijam samazināt līdz 75% uz atkritumu poligoniem nogādājamo bioloģiski sadalāmo sadzīves atkritumu daudzumu no kopīgā bioloģiski sadalāmā sadzīves atkritumu daudzuma (pēc svara), kas saražoti 1995. gadā vai iepriekšējā gadā, par kuru pieejama standartizēta Eirostatistikas informācija;
- līdz 2009. gada 16. jūlijam samazināt līdz 50% uz atkritumu poligoniem nogādājamās bioloģiski sadalāmos sadzīves atkritumus;
- līdz 2016. gada 16. jūlijam samazināt līdz 35% uz atkritumu poligoniem nogādājamās bioloģiski sadalāmos sadzīves atkritumus.

Latvija atkritumu poligonos ir apglabājusi un apglabā vairāk nekā 80% no savāktajiem sadzīves atkritumiem, tāpēc tai ir atļauts atlikt iepriekš minēto mērķu ieviešanu uz četriem gadiem.

Valstī jānodrošina pasākumi, lai novērstu:

- šķidro atkritumu;
- atkritumu, kas atkritumu poligonu apstākļos ir sprāgstošī, korodējoši, oksidējoši, ļoti ātri uzliesmojoši vai ugunsnedroši;
- infekciozo slimnīcu un citi klīnisko atkritumu;
- veselu lietotu riepu (no 2003. gada 16. jūlija), riepu, ko izmanto kā celtniecības materiālu, un sasmalcinātu lietotu riepu (no 2006. gada 16. jūlija) pieņemšanu atkritumu poligonos.

Ir aizliegts sajaukt atkritumu veidus ar nolūku ievērot atkritumu pieņemšanas kritērijus.

1.1.3. **6. pants. Dažādu kategoriju atkritumu poligonos pieņemamie atkritumi**
Atkritumu poligonos tiek atļauts novietot tikai tādus atkritumus, kas iepriekš apstrādāti. Sadržīves atkritumu poligoniem šāda atkritumu apstrādāšana varētu būt izvairīšanās no atkritumu ražošanas, materiālu atgriešana aprītē (apstrāde, otrreizēja pārstrāde, atkārtota izmantošana), atkritumu izmantošana enerģijas ražošanai.

1.1.4. **7. pants. Atļaujas pieteikums**
Atļaujas pieteikumā par atkritumu poligoniem būtu jāiekļauj vismaz:

- ziņas par pieteikuma iesniedzēja un operatora identitāti;
- ziņas par apglabājamo atkritumu veidu un daudzumu;
- ziņas par poligona plānoto jaudu;
- poligona vietas apraksts, ieskaitot tās hidroģeoloģiskās un ģeoloģiskās īpašības;
- plānotās metodes piesārņošanas novēršanai un samazināšanai;
- ekspluatācijas, apsaimniekošanas un kontroles plāns;
- slēgšanas un pēcslēgšanas pasākumu plāns;
- ietekmes uz vidi novērtējums, ja tas tiek pieprasīts;
- ziņas par pieteikuma iesniedzēja finansiālo nodrošinājumu.

Jānodrošina informācijas pieejamība kompetentām valsts un Kopienas statistikas institūcijām, ja to pieprasa statistikas nolūkiem.

1.1.5. **8. pants. Atļaujas piešķiršanas noteikumi**
Kompetentas institūcijas izsniedz atkritumu poligonu izveidošanas atļauju tikai gadījumos, kad:

- tiek ievērotas visas attiecīgās prasības;
- apsaimniekošanu veic tehniski kompetenta fiziska persona, tiek nodrošināta atkritumu poligonu operatoru un personāla profesionālā un tehniskā pilnveidošana un apmācība;
- tiek veikti nepieciešamie pasākumi, lai novērstu negadījumus un ierobežotu to sekas;
- ir pietiekams finansiālais nodrošinājums (apglabāšana, turpmāka uzraudzība).

Kompetentām institūcijām jāveic atkritumu poligonu teritorijas inspekcija pirms apglabāšanas darbību uzsākšanas.

1.1.6. **9. pants. Atļaujas saturs**

Atļaujā izveidot atkritumu poligonu jānorāda vismaz:

- atkritumu poligona kategorija;
- poligonā apglabājamo atkritumu veids un daudzums;
- prasības atkritumu poligona sagatavošanai, atkritumu novietošanai tajā un apsaimniekošanas un kontroles procedūrām, ieskaitot plānu neparedzētiem gadījumiem, kā arī pagaidu prasības slēgšanai un turpmākajai uzraudzībai.

Pieteikuma iesniedzēja pienākums ir vismaz reizi gadā sniegt pārskatu kompetentām institūcijām par novietoto atkritumu veidiem un daudzumiem, kā arī par pārbaudes programmas rezultātiem.

1.1.7.

10. pants. Atkritumu poligona izmaksas

Cenai, kuru operators prasa par jebkāda veida atkritumu novietošanu, jāsedz:

- atkritumu poligona iekārtošanas izmaksas;
- atkritumu poligona ekspluatācijas izmaksas;
- poligona slēgšanas un pēcslēgšanas monitoringa izmaksas vismaz 30 gadiem.

Nepieciešams nodrošināt "caurspīdīgumu" attiecībā uz informāciju par izmaksām.

1.1.8.

11. pants. Atkritumu pieņemšanas procedūras

Jānodrošina atbilstoša dokumentācija, ar kuru atkritumu poligona īpašnieks vai operators var pierādīt, ka atkritumi atbilst pieņemšanas kritērijiem.

Operatoram jāveic šādas pieņemšanas procedūras:

- atkritumu dokumentācijas pārbaude;
- atkritumu vizuāla apskatīšana, tos pievedot, kā arī novietošanas brīdī;
- apglabāto atkritumu daudzuma un sastāva reģistrācija (izcelsme, piegādes datums, ražotāja vai savācēja identitāte, ja tie ir sadzīves atkritumi).

Atkritumu poligona operatoram jāizsniedz rakstisks katras novietnē pieņemtās piegādes saņemšanas apstiprinājums.

Ja atkritumi atkritumu poligonā netiek pieņemti, operators bez kavēšanās paziņo kompetentai institūcijai par atkritumu nepieņemšanu.

1.1.9.

12. pants. Kontroles un apsaimniekošanas procedūras ekspluatācijas laikā

Prasības kontrolei un apsaimniekošanai poligona ekspluatācijas laikā:

- atkritumu poligona operators realizē kontroles un apsaimniekošanas programmu;
- operators paziņo kompetentai institūcijai par ikvienu kontroles un apsaimniekošanas procedūru laikā konstatētu nelabvēlīgu ietekmi uz apkārtējo vidi;
- operators izpilda kompetentas institūcijas lēmumus attiecībā uz pasākumiem, kas veicami nelabvēlīgās ietekmes novēršanai un mazināšanai, un tiem paredzēto laiku, ja tādi tiktu veikti, kā arī sedz izdevumus;
- pamatojoties uz savāktu informāciju, operators ziņo kompetentām institūcijām par visiem pārbaudes rezultātiem, lai apliecinātu, ka tiek ievēroti visi atļaujas noteikumi, un lai sniegtu informāciju par atkritumu stāvokli atkritumu poligonos;
- kompetentas laboratorijas veic analītisku darba kvalitātes kontroli kontroles un monitoringa procedūrām.

1.1.10.

13. pants. Slēgšanas un turpmākās aprūpes procedūras

Pilnībā slēgta atkritumu poligona operators:

- atbild par tā uzturēšanu, apsaimniekošanu un kontroli turpmākas uzraudzības posmā tik ilgi, cik ilgi kompetenta institūcija var to prasīt;
- ziņo kompetentai institūcijai par ikvienu nelabvēlīgu ietekmi uz apkārtējo vidi, kas konstatēta kontroles procedūru laikā (sk. 12. pantu);
- atbild par atkritumu poligona gāzes un infiltrāta, kā arī par gruntsūdens režīma pārbaudēm un kontroli poligona apkārtnē saskaņā ar III pielikumu (direktīva 99/31/EC).

1.1.11. 14. pants. Esošās atkritumu apglabāšanas izgāztuves/poligoni

Atkritumu apglabāšanas izgāztuvju/poligonu stāvokļa izvērtējuma plāns:

- līdz **2002. gada 16. jūlijam** jā sagatavo stāvokļa izvērtējuma plāns, kas jā iesniedz kompetentām institūcijām;
- kompetentām institūcijām jā pieņem galīgais lēmums par to, vai ir iespējama turpmākā ekspluatācija, pamatojoties uz minēto stāvokļa izvērtējuma plānu un šo direktīvu.

Līdz **2009. gada 16. jūlijam** esošajām atkritumu izgāztuvēm/poligoniem būs jā atbilst šīs direktīvas prasībām, izņemot I pielikuma 1. punkta prasības (direktīva 99/31/EC) attiecībā uz izvietojumu.

1.1.12. I pielikums. Vispārējās prasības visu kategoriju atkritumu poligoniem

Vispārējās prasības visu kategoriju atkritumu poligoniem:

- atrašanās vieta;
- ūdens stāvokļa kontrole un infiltrāta apsaimniekošana;
- augsnes un ūdens aizsardzība;
- gāzu kontrole;
- traucējumi un riska apstākļi;
- stabilitāte;
- nožogojumi.

1.1.13. II pielikums. Atkritumu pieņemšanas kritēriji un procedūras

Atkritumu pieņemšanas kritēriji un procedūras:

- vispārēji principi;
- vispārējās procedūras atkritumu kontrolei un pieņemšanai;
- norādījumi atkritumu pieņemšanas procedūrām;
- atkritumu paraugu ņemšana.

1.1.14. III pielikums. Ekspluatācijas un turpmākās uzraudzības kontroles un pārbaudīšanas procedūras

Ekspluatācijas un turpmākās uzraudzības kontroles un pārbaudīšanas procedūras:

- meteoroloģiskie dati;
- emisiju dati — ūdens, infiltrāts un gāzes kontrole;
- gruntsūdens aizsardzība;
- vietas topogrāfija — dati par atkritumu poligonu.

1.2. Kopsavilkums par nepieciešamo pārejas laiku

Izanalizējot direktīvas prasības, Latvija maina savu nostāju un atsauc savu lūgumu piešķirt pārejas periodu attiecībā uz direktīvu 99/31/EC par atkritumu poligoniem. Latvija nodrošinās atbilstību šīs direktīvas prasībām attiecībā uz esošo izgāztuvju slēgšanu līdz direktīvas 14. pantā noteiktajam laikam. **Latvija lūdz piešķirt trīs gadu pārejas periodu līdz 2012. gadam esošo izgāztuvju rekultivācijai.**

2. PILNAI ATBILSTĪBAI NEPIECIEŠAMIE IEVIEŠANAS PASĀKUMI

2.1. Praktiskā atbilstība, likumdošana, institucionālā attīstība, ieviešanas nepilnības

2.1.1.

Praktiskā atbilstība

1996. gada beigās Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija uzsāka projektu "Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģija Latvijai" ("500-"), kura mērķis bija izstrādāt valsts stratēģiju sadzīves atkritumu (SA) apsaimniekošanai. Stratēģiju Ministru kabinets apstiprināja 1998. gada 30. jūnijā. Galvenie SA apsaimniekošanas stratēģijas postulāti:

- samazināt negatīvo ietekmi, kuru izraisījusi nelikumīga atkritumu izgāšana — savākt radītos SA, paplašināt apkalpoto atkritumu ražotāju skaitu, apturēt nelikumīgu atkritumu izgāšanu;
- samazināt izgāztuvju negatīvo ietekmi uz apkārtējo vidi — slēgt un rekultivēt vecās izgāztuves, nodrošināt jaunu atkritumu poligonu celtniecību saskaņā ar noteikumiem;
- novērst un samazināt atkritumu ražošanu, palielināt to atkārtotu izmantošanu un pārstrādi.

Līdz 2001. gada jūlijam, t.i., 5 gados paveiktais:

- apzināts SA apjoms un sastāvs. 4. nodaļā šie dati izmantoti, lai izstrādātu SA apsaimniekošanas scenāriju 2000. — 2012. gadam;
- inventarizētas izgāztuves — noteikts izgāztuvju skaits un izgāztuvju lielums (hektāros) visos Latvijas rajonos. 77% izgāztuvju ir mazākas par 2 hektāriem, tās uzņem mazāk nekā 1000 m³ atkritumu gadā. 90% no visiem Latvijā savāktajiem atkritumiem tiek novietoti tikai 48 novietnēs;
- aprēķināti izdevumi, lai Latvija izpildītu direktīvas 99/31/EC prasības. Šie izmaksu aprēķini sniegti dokumentā *LAT-108 [Soil and Water, 1999. gada oktobris]*. Izmaksu aprēķini izmantoti 4. nodaļā, lai novērtētu izvēlētajā scenārijā investīciju un ekspluatācijas izmaksas;
- slēgtas un rekultivētas izgāztuves. 1996 gadā tika reģistrētas 558 izgāztuves, līdz 2000. gada beigām tika slēgtas un rekultivētas 55 izgāztuves, samazinot izgāztuvju platību no 854 līdz 786 hektāriem (piezīme: no šīm 55 izgāztuvēm 46 tika slēgtas un rekultivētas 2000. gadā);
- 2001. gadā tika izsniegtas 252 izgāztuvju izmantošanas atļaujas;
- tiek plānots uzcelt 10 līdz 12 sanitāros atkritumu poligonus visos Latvijas SA apsaimniekošanas reģionos, sagatavot tarifu struktūru un izpildīt direktīvā noteiktās prasības. Sīkāka informācija par šiem jaunajiem atkritumu poligoniem sniegta 2.4. nodaļā.

2.1.2.

Ar ieviešanu saistītās likumdošanas un institucionālās nepilnības

Latvijā atkritumu apsaimniekošanu reglamentē vairāki likumdošanas akti:

- "Atkritumu apsaimniekošanas likums" (pieņemts 2000. gada 14. decembrī, spēkā stājies ar 2001. gada 1. martu);
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 258 "Par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus" (19.06.2001.);
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 191 "Noteikumi par atkritumu apglabāšanas un pārstrādes veidiem" (15.05.2001.);
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 56 "Sadzīves atkritumu poligona ierīkošanas, apsaimniekošanas un slēgšanas noteikumi" (08.02.2000.);
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 230 "Noteikumi par sadzīves atkritumu pārstrādes un apglabāšanas veidiem un par sadzīves atkritumu pārstrādes un apglabāšanas atļauju izsniegšanas kārtību" (29.06.1999.);

- Ministru kabineta noteikumi Nr. 205 “Noteikumi par fizisko un juridisko personu reģistrāciju, kuras veic sadzīves atkritumu savākšanu, uzglabāšanu, apstrādi, pārkraušanu vai pārvadāšanu” (08.06.1999.);
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 353 “Kārtība, kādā noformējami dokumenti darbībām ar bīstamiem atkritumiem” (17.09.1997.);
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 316 “Noteikumi par notekūdeņu dūņu izmantošanu augsnes mēslošanā un teritoriju labiekārtošanā” (09.09.1997.).

Galvenie juridiskie akti, kas reglamentē atkritumu izgāztuvju apsaimniekošanu, ir “Atkritumu apsaimniekošanas likums” (14.12.2000.) un Ministru kabineta noteikumi Nr. 56 (08.02.2000.). Saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas likumu Vides ministrija (VIDM) atbild par valsts atkritumu apsaimniekošanas plāna izstrādi, ieskaitot bīstamos atkritumus, un par valsts atkritumu apsaimniekošanas plāna ieviešanas koordinēšanu, kā arī par sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonu ierīkošanas koordinēšanu. Saskaņā ar likumu “Par pašvaldībām” pašvaldības atbild par atkritumu apsaimniekošanu to administratīvajās teritorijās, ieskaitot atkritumu novietošanu atkritumu poligonos. Saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas likumu pašvaldību pienākums ir izdot saistošus noteikumus par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu savās administratīvajās teritorijās. Pašvaldībām jāpieņem lēmums par jaunu sadzīves atkritumu poligonu izvietojumu, ievērojot likumu “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (14.10.1998.). Atļauju atkritumu izvietošanai izdod reģionālā vides pārvalde (RVP). Atkritumu savākšana, uzkrāšana, uzglabāšana, apglabāšana vai apstrādāšana tiek atļauta tikai iepriekš paredzētās vietās. Sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonu izveidošanu organizē vietējās pašvaldības, kuru administratīvajās teritorijās sadzīves atkritumi tiek savākti apglabāšanai kopā ar to vietējo pašvaldību, kuras administratīvajā teritorijā ir izvietots vai arī tiek plānots izveidot atkritumu apglabāšanas poligonu. Atkritumu apglabāšanas poligona vai izgāztuves īpašnieks vai apsaimniekotājs pirms darbības uzsākšanas pieprasa atļauju atkritumu apglabāšanai vai atkritumu pārstrādei; apsaimnieko atkritumu apglabāšanas poligonu vai izgāztuvi saskaņā ar atkritumu apglabāšanas atļaujā norādītajām prasībām; izpilda vai finansē pasākumus atkritumu apglabāšanas poligona vai izgāztuves slēgšanai un sedz ar atkritumu apglabāšanas poligona vai izgāztuves slēgšanu saistītās izmaksas. Atkritumu poligona vai atkritumu izgāztuves īpašnieks vai apsaimniekotājs arī reģistrē atkritumu daudzumu, veidu, izcelsmi, apglabāšanas veidu un reizi gadā iesniedz apkopoto informāciju VIDM vai tās pilnvarotai institūcijai, kā arī attiecīgajai vietējai pašvaldībai un uzglabā šādu informāciju trīs gadus.

No 2001. gada 1. jūlija sadzīves atkritumu apsaimniekošanas izmaksas, izņemot ar apglabāšanu saistītās izmaksas, tiek regulētas saskaņā ar procedūrām, kas noteiktas likumā “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoru”.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 56 paredz nosacījumus atkritumu poligona izvietošanai, kā arī atkritumu poligona sastāvdaļām, izolācijas slāņiem un tehniskajām prasībām. Noteikumi prasa, lai atkritumu poligona īpašnieki reģistrētu atkritumu poligonā ievestos apglabājamus atkritumus, kā arī atkritumus, kuri tiek izvesti apstrādei. Noteikumos arī iekļautas prasības atkritumu poligonu slēgšanai, kā arī atkritumu poligonā veicamajām apsaimniekošanas un kontroles procedūrām.

Saskaņā ar likumu “Par dabas resursu nodokli” par atkritumu apglabāšanu būtu maksājams nodoklis. Nodokļa summa tiek noteikta, ņemot vērā atkritumu bīstamību no 0,25 LVL/m³ līdz 50 LVL/m³ par bīstamajiem atkritumiem. Nodoklis tiek maksāts pēc atkritumu apglabāšanas. Parasti tas tiek iekļauts atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu izmaksās.

Likumam "Par dabas resursu nodokli" sagatavoti grozījumi, kas nosaka kubikmetru vietā lietot tonnas atkritumu daudzuma mērīšanai un atkritumu apglabāšanas aplikšanai ar nodokļiem.

Saeima 2000. gada oktobrī pieņēma likumu "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoru". Likums, kas spēkā stājās 2001. gada 1. jūnijā, paredz divu līmeņu regulatora izveidi, atdalot valsts pārziņā esošās nozares:

- enerģijas ražošana un piegāde, izņemot siltumapgādi, kad ražošanas procesā nenotiek enerģijas ražošana;
- telekomunikācijas;
- pasts;
- dzelzceļa pārvadājumi, ieskaitot pasažieru pārvadājumus;
- Ministru kabineta noteiktās nozares

un pašvaldību pārziņā esošās nozares:

- sadzīves atkritumu apsaimniekošana, izņemot pārstrādi;
- ūdensapgāde un kanalizācija;
- siltumapgāde, ja ražošanas procesā nenotiek enerģijas ražošana;
- pašvaldību noteiktās nozares.

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanai pašvaldību pienākums ir izveidot regulējošu institūciju. Saskaņā ar Ministru kabineta rīkojumu šī regulējošā institūcija izsniedz licences pakalpojumu sniegšanai konkrētā laika posmā konkrētajā teritorijā. Pakalpojumu sniedzējs aprēķina tarifus par komunālajiem pakalpojumiem saskaņā ar Ministru kabineta apstiprinātu tarifu aprēķināšanas metodoloģiju. Sagatavotie tarifi un to aprēķināšanas pamatojums jāiesniedz regulējošajai institūcijai. Regulējošā institūcija novērtē plānoto projekciju un apstiprina tarifu, kas segtu pamatotās izmaksas.

Pašlaik nav izstrādāta centralizēta datu vākšanas un apstrādes sistēma par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu. Informācija par saražoto, savākto un apglabāto atkritumu daudzumu tiek vākta, gatavojot tehniski ekonomiskos pamatojumus reģionālajiem atkritumu apsaimniekošanas projektiem (sk. 2.4. nodaļu).

Latvijā vēl pastāv likumdošanas un institucionālās atšķirības direktīvas 99/31/EC ieviešanai:

- Latvijas likumdošanā vēl nav iekļautas direktīvas 2. pantā minētās definīcijas "uzglabāšana pazemē", "operators", "šķidrie atkritumi";
- Latvijas likumdošana nesatur skaidri definētu direktīvas darbības jomu, kā tas noteikts direktīvas 3.1. pantā, kā arī izņēmumus no direktīvas darbības jomas, kā tas noteikts 3.2. pantā, piemēram, dūņu izmantošanu augsnes mēslošanai, inerto atkritumu izmantošanu celtniecībai atkritumu poligonu teritorijā¹, nebīstamo bagarēšanas dūņu noglabāšanu, nepiesārņotas augsnes un minerālrūpniecības un karjeru izstrādē radušos nebīstamo atkritumu apglabāšanu;
- tā kā Latvijā nav izolētu atkritumu poligonu vai pazemes uzglabāšanas vietu, Latvijas likumdošanā vēl nav iekļautas 3.4. un 3.5. panta prasības;
- Latvijas likumdošanā nav iekļauta atkritumu poligonu iedalīšana kategorijās, kā tas minēts direktīvas 4. pantā;
- Latvijas likumdošana nesatur aizliegumu novietot atkritumu poligonos šķidros atkritumus, slimnīcu atkritumus un atkritumus, kas neatbilst pieņemšanas kritērijiem,

¹ Atbilstoši direktīvai 99/31/EC inertiem atkritumiem tiks celti īpaši atkritumu poligoni. Daļu no inertajiem atkritumiem ir atļauts novirzīt uz sadzīves atkritumu poligoniem, ja tie tiek derīgi izmantoti: piebraukšanas ceļu būvei, (vecu) atkritumu izgāztuvju pārkļāšanai.

- kā tas minēts direktīvas 5.3. pantā. Arī aizliegums atkritumus “atšķaidīt” un sajaukt (direktīvas 5.4. pants) nav vēl iekļauts Latvijas likumdošanā;
- Latvijas likumdošanā nav transponēta neviens no direktīvas 6. panta prasībām;
 - Latvijas likumdošanā ir iekļauts direktīvas 7. pants par atkritumu poligonu izmantošanas atļauju piešķiršanas pieteikumu, izņemot prasību iekļaut pieteikumā informāciju par paredzēto darbības, apsaimniekošanas un kontroles plānu un paredzēto slēgšanas un turpmākas aprūpes plānu;
 - Latvijas likumdošanā ir iekļauts direktīvas 8. pants par atļauju izdošanu, izņemot nosacījumus par izglītošanas prasībām atkritumu poligonu apsaimniekošanai un par atkritumu poligonus apsaimniekojošās organizācijas finansiālo nodrošinājumu;
 - Latvijas likumdošanā gandrīz pilnībā iekļauts direktīvas 9. pants par atļaujas saturu atkritumu novietošanai atkritumu poligonā, izņemot nosacījumu par atkritumu poligona kategoriju;
 - Latvijas likumdošanā ir transponēts direktīvas 11. pants par atkritumu pieņemšanas kritērijiem atkritumu poligonā, izņemot nosacījumu par dokumentāliem pierādījumiem tam, ka atkritumus atļauts pieņemt novietošanai atkritumu poligonā;
 - Latvijas likumdošanā ir iekļauts direktīvas 12. pants par monitoringu, izņemot nosacījumu par kompetentām laboratorijām atkritumu poligonu kontrolei;
 - daļēji transponēts direktīvas 13. pants par atkritumu poligonu slēgšanas procedūrām. Nav transponēts noteikums par slēgta atkritumu poligona novērtēšanu, paziņošanu par nelabvēlīgu ietekmi uz vidi un skaidri izteiktu operatora atbildību par atkritumu poligona turpmākās aprūpes posmu. Latvijas likumdošanā aprakstītā atkritumu poligonu slēgšanas procedūra neatbilst direktīvā aprakstītajai;
 - Latvijas likumdošanā nav transponēts 14. pants par esošo atkritumu izgāztuvju slēgšanu;
 - Latvijas likumdošanā nav transponēts direktīvas 99/31/EC II pielikums par atkritumu pieņemšanas kritērijiem;
 - daļēji ir iekļauts direktīvas 99/31/EC III pielikums par kontroles un apsaimniekošanas procedūrām un turpmākas aprūpes laiku. Nav transponēti noteikumi par mērījumu parametriem ekspluatācijas laikā.

2.2. Likumdošanas transponēšana

Direktīva 99/31/EC ir transponēta ar “Atkritumu apsaimniekošanas likumu” (14.12.2000.) un Ministru kabineta noteikumiem Nr. 56 (08.02.2000.), likumu “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoru”, Ministru kabineta noteikumiem Nr. 230 (29.06.1999.).

Pilna juridiska direktīvas transponēšana tiks pabeigta līdz 2002. gadam, Ministru kabinetam pieņemot divus jaunus noteikumus, proti:

- noteikumus “Par atkritumu poligonu celtniecību un par atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanu un slēgšanu”;
- noteikumus “Par atkritumu apsaimniekošanas atļauju izdošanu, anulēšanu un pagarināšanu un par prasībām, kuras iekļaujamas atkritumu apsaimniekošanas atļaujās”.

Šie noteikumi likvidēs 2.1. nodaļā minētās nepilnības, izņemot nosacījumus par atkritumu poligonu operatora finansiālo nodrošinājumu, jo vairums atkritumu poligonu pieder pašvaldībām un atkritumu poligona operatoram ar pašvaldībām jāparaksta līgums.

2.3. Institucionālās struktūras sakārtošana atbilstoši direktīvas prasībām

Vissvarīgākais uzdevums ir izstrādāt centralizētu informācijas vākšanas sistēmu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu. Kā norādīts 3.4.1. nodaļā, tiek sagaidīts, ka šī centralizētā informācijas vākšanas sistēma datu vākšanu uzsāks 2002. gadā.

Atbilstoši direktīvai pastāvošā reģionālo vides pārvalžu (RVP) struktūra ir pietiekami attīstīta.

2.4. Projektu “garais saraksts” pilnīgai direktīvas ieviešanai

Lai ieviestu direktīvas 99/31/EC prasības, Latvija ir izstrādājusi un uzsākusi realizēt programmu “Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģija Latvijā” (“500-”), kas iekļauj 10 līdz 12 jaunu atkritumu poligonu celtniecību un esošo izgāztuvju slēgšanu. “500-“ ietvaros direktīvas prasības tiks izpildītas līdz 2012. gadam. Līdz 2009. gadam tiks nodrošināta jauno sadzīves atkritumu poligonu atbilstība direktīvas 99/31/EC prasībām un tiks rekultivēta vairāk nekā puse esošo izgāztuvju, bet līdz 2012. gadam tiks veikta visu pastāvošo atkritumu izgāztuvju rekultivācija. Lai nodrošinātu direktīvas ieviešanu, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekti tiks izstrādāti pakāpeniski: pirmais posms tiks izpildīts, ņemot vērā maksātspējas kritērijus (mājsaimniecībām, pašvaldībām), savukārt otrā posmā tiks nodrošināta pilnīga prasību ieviešana.

Kopš 1996. gada Latvijā tiek izstrādāti SA apsaimniekošanas projekti. Uz 2001. gada jūliju projektus atbilstoši to statusam var iedalīt četrās daļās:

- *Pabeigti projekti*: Talsi (pilsēta un rajons). Eksperimentālais projekts Talsos tika pabeigts 1997. gadā. Jaunajā Piejūras reģiona projektā (sk. turpmāk) iekļauta Talsu jaunā atkritumu krātuve, kas pēc pārbūves un paplašināšanas varētu kļūt par visa Piejūras sadzīves atkritumu apsaimniekošanas (SAA) reģiona atkritumu poligonu;
- *Projekti ieviešanas fāzē*: Rīga (pilsēta un rajons), Ziemeļvidzemes SAA reģions (Cēsu, Limbažu, Valmieras un Valkas rajoni), Ventspils SAA reģions (pilsēta un rajons) un Liepājas SAA reģions (pilsēta un rajons);
- *Projekti sagatavošanas fāzē*: Malienas SAA reģions (Alūksnes, Balvu, Gulbenes un daļēji Madonas rajoni), Dienvidlatgales SAA reģions (Daugavpils pilsēta un Daugavpils, Krāslavas un Preiļu rajoni) un Austrumlatgales SAA reģions (Rēzeknes pilsēta un Ludzas un Rēzeknes rajoni);
- *Projekti, kam paradzēts uzsākt sagatavošanu*: Piejūras SAA reģions (Talsu rajons, Tukuma rajons un Jūrmalas pilsēta), Viduskurzemes SAA reģions (Kuldīgas, Saldus un daļēji Dobeles rajoni), Zemgales SAA reģions (Bauskas, Jelgavas un daļēji Dobeles rajoni) un Vidusdaugavas SAA reģions (Jēkabpils, Aizkraukles, daļēji Madonas un Ogres rajoni).

2.1. tabulā tiek sniegts iepriekš minēto projektu raksturojums.

2.1.tabula. SA apsaimniekošanas projekti

Nosaukums	Apkalpoto iedzīvotāju skaits	Izmaksas (aprēķinātās), x 1000 EUR	Statuss
Talsi	50 000	670	Pabeigts 1997. gadā
Rīga	1000 000	26 280	Celtniecība
Ziemeļvidzemes SAA reģions	200 000	8 773	Celtniecība
Ventspils SAA reģions	61 000	8 110	Celtniecība
Liepājas SAA reģions	150 000	14 303	Celtniecība
Malienas SAA reģions	98 000	10 170	TEP, IVN sākts 2000. gadā
Dienvidlatgales SAA reģions	243 000	12 180	TEP, IVN sākts 2000. gadā
Austrumlatgales SAA reģions	120 000	11 330	TEP, IVN sākts 2000. gadā
Piejūras SAA reģions	114 000	11 000	Tiks uzsākta sagatavošana
Viduskurzemes SAA reģions	117 000	11 000	Tiks uzsākta sagatavošana
Zemgales SAA reģions	157 000	11 000	Tiks uzsākta sagatavošana
Vidusdaugavas SAA reģions	146 000	11 000	Tiks uzsākta sagatavošana
Latvijā kopā	2 456 000	135 816	

Aprēķināts, ka 2.1. tabulā parādīto projektu kopīgās investīcijas sastādīs ~ 136 milj. eiro. Šīs izmaksas ir mazākas nekā ievadā minētās investīcijas (340 miljoni EUR¹, kas ir vidējais skaitlis amplitūdā no 320 līdz 360 miljoniem EUR, kuri iegūti, izstrādājot dokumentu *LAT-108 [Soil and Water, 1999. gada oktobris]*). Galvenais jautājums, kam jāpievērš uzmanība 2.1. tabulā minētajos projektos, ir to atbilstība direktīvai 99/31/EC. Turpmāk tiks apskatīti trīs projektu veidi:

- pabeigts projekts: Talsi;
- projekti, kuros īpaša uzmanība tiek pievērsta bioloģiski sadalāmiem atkritumiem (organiskie un papīrs, kartons), ieviešot enerģijas ražošanu (šūnu pieeja): Rīga un Liepāja;
- projekti, kuros tiek plānota atkritumu poligonu celtniecība tuvākajā nākotnē: Ziemeļvidzemes SAA reģions un Ventspils SAA reģions.

2.4.1.

Talsi, Janvāru atkritumu krātuve

Janvāru atkritumu krātuvē atbilstoši direktīvai 99/31/EC izveidota:

- iebrauktuve ar svāriem un atkritumu reģistrāciju;
- hidroizolācijas slānis krātuves pamatnē;
- infiltrāta savākšanas sistēma;
- gruntsūdens monitoringa tīkls.

Atkritumu krātuvē nenotiek pasākumi bioloģiski sadalāmu atkritumu daudzuma samazināšanai, kuri tiek nogādāti uz atkritumu poligonu² (5. pants), un biogāzes savākšanai un apstrādei (direktīvas 99/31/EC I pielikuma 4. nodaļa). Ja Janvāru atkritumu krātuve tiks izmantota visam Piejūras SAA reģionam, tad tur būtu jāveic pasākumi biogāzes savākšanai un arī apglabājamo bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzuma samazināšanai.

¹ Kā norādīts 4.1. nodaļā, 65 milj. EUR no kopējiem 340 milj. EUR ir privātā sektora izmaksas. Šīs izmaksas nav iekļautas 2.1. tabulā.

² Direktīvas 99/31/EC 5. pants attiecas uz situāciju valsts līmenī. Kā norādīts 2.4.2. nodaļā, Getliņu un arī Grobiņas izmantotās tehnoloģijas dēļ ietekme ir tāda, ka citiem reģioniem nevajadzēs vai arī vajadzēs daudz mazākā apjomā samazināt poligonos nonākošo bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzumu.

2.4.2.

Rīga, Getliņu atkritumu poligons

Bez hidroizolācijas ierīkoto Getliņu atkritumu izgāztuvi turpinās izmantot kā Rīgas SA apglabāšanas vietu. Tomēr tuvākajā nākotnē tiek plānoti un jau daļēji tiek realizēti vairāki pielāgojumi:

- enerģijas ražošanas šūnu celtniecība blakus esošajam atkritumu poligonam. Pēc nelielas priekšapstrādes SA, kuriem ir augsts bioloģiski sadalāmo atkritumu saturs, tiks apstrādāti ar anaerobo metodi. Iegūtā atkritumu poligonu gāze tiks savākta un pārvērsta elektrībā, bet palikušie atkritumi tiks apglabāti blakus esošajā atkritumu poligonā;
- biogāzes savākšana no iepriekšējos gados Getliņos apglabātajiem SA (šī gāze tiks novirzīta uz enerģētisko šūnu gāzes savākšanas iekārtām);
- infiltrāta apstrāde.

Getliņos direktīvas prasības tiek ievērotas, savācot un pārveidojot biogāzi, kā arī apstrādājot bioloģiski sadalāmās daļas. Pasākumi:

- biogāzes savākšana no vecajā izgāztuvē apglabātajiem bioloģiski sadalāmajiem atkritumiem;
- biogāzes ražošana enerģētiskajās šūnās, anaerobi raudzējot iepriekš koncentrētus bioloģiski sadalāmos atkritumus;
- atbilstoša bioloģiski sadalāmo atkritumu apstrāde, izmantojot enerģijas ražošanas šūnas. Saistībā ar direktīvas 99/31/EC 5. pantu tas nozīmē, ka Getliņi tā prasības izpildīs ātrāk, nekā tas noteikts 5. panta 2.(c) paragrāfā. Tā kā Getliņi ir Rīgas SA apstrādes iekārta (ap 40% no kopējā valsts iedzīvotāju skaita, ap 43% no valstī radītajiem bioloģiski sadalāmajiem atkritumiem), ietekme ir milzīga. Ja visi Rīgas un tās apkārtnes (kopā 1 miljons iedzīvotāju) iedzīvotāju radītie bioloģiski sadalāmie atkritumi tiktu pārvērsti biogāzē, tad, piemērojot direktīvas 5. panta prasības, valstij kopumā tās tiek gandrīz izpildītas.

2.4.3.

Liepāja, Grobiņas atkritumu poligons

Liepājas (un rajona) Grobiņas atkritumu poligons enerģijas ražošanas šūnu izmantošanas pieejas ziņā būs salīdzināms ar Rīgas Getliņu atkritumu poligonu. Tomēr atšķirībā no Rīgas Getliņu atkritumu poligona Grobiņas atkritumu poligonā būs ierīkots prasītais hidroizolācijas slānis. Tādējādi Liepājā tiks ievērots gan hidroizolācijas slāņa, gan bioloģiski sadalāmo atkritumu piemērotas apstrādes, gan biogāzes savākšanas un apstrādes aspekts.

2.4.4.

Ventspils, Pentuļu atkritumu poligons

Pentuļu atkritumu poligons ir līdzīgs Janvāru atkritumu krātuvei (pirmajam posmam): tiks ierīkots hidroizolācijas slānis, bet nav paredzēta atkritumu radītās gāzes savākšana/dedzināšana un bioloģiski sadalāmo atkritumu samazināšana. Lai pilnībā izpildītu direktīvas prasības, nākamajā fāzē būs nepieciešamas papildu investīcijas, kas nav iekļautas 2.1. tabulā uzrādītajās investīcijās.

2.4.5.

Ziemeļvidzeme, Daibes atkritumu poligons

Daibes atkritumu poligons arī ir līdzīgs Janvāru atkritumu krātuvei (pirmais posms): tiek ierīkots hidroizolācijas slānis, bet nav paredzēta atkritumu radītās gāzes savākšana/dedzināšana un bioloģiski sadalāmo atkritumu samazināšana.

Iepriekš minēto atkritumu poligonu projektu raksturojums sniegts 2.2. tabulā.

2.2. tabula. Atkritumu poligonu projektu raksturojums

	Hidroizolācijas slāņa ierīkošana	Atkritumu radītās gāzes savākšana	Bioloģiski sadalāmo atkritumu samazināšana poligonos
Janvāri (Talsi)	+	-	- ²
Getliņi (Rīga)	- ¹	+	+
Grobiņa (Liepājas SAA)	+	+	+
Pentuļi (Ventspils SAA)	+	-	- ²
Daibe (Ziemeļvidzemes SAA)	+	+	- ²

Plānots, ka pilna atbilstība tiks nodrošināta pagarinātā termiņa beigās.

2.5. Līdzsvars starp nepieciešamajām sabiedriskā un privātā sektora investīcijām

Par atkritumu apsaimniekošanu Latvijā pilnā mērā atbild pašvaldības. Viņu pienākums ir attiecīgās pašvaldības robežās nodrošināt atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus iedzīvotājiem, ieskaitot to savākšanu, pārvadāšanu un apglabāšanu. Pēc sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu īstenošanas un reģionālā atkritumu poligona celtniecības, kurā iesaistīsies visas reģiona pašvaldības, situācija izmainīsies: darbosies viena sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība, kura atbildēs par atkritumu apglabāšanu. Sabiedrības kapitāldaļas piederēs reģiona pašvaldībām proporcionāli iedzīvotāju skaitam. Tiek plānots arī privātā sektora ieguldījums, bet šīs investīcijas vairāk attieksies uz atkritumu savākšanu, transportēšanu, apstrādi, pārstrādi un materiālu atgriešanu apritē. Lai izveidotu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras sistēmu ar galveno akcentu uz videi draudzīgu atkritumu apglabāšanu, tiek plānots izmantot dažādus finansu avotus. Par ieviešanas finansēšanu visu atbildību uzņemas valdība vai vietējās pašvaldības. Kopumā projektu finansēšanas plāns sastāv no šādām daļām:

- dāvinājumi,
- pašu resursu ieguldījums,
- kredīta daļa,
- valsts mērķdotācijas.

Nākošajās apakšnodaļās ir aprakstīti dažādie valdības izmantotie finanšu avoti vides investīciju programmu un projektu finansēšanai. IV pielikumā raksturotas kopējās investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sektorā no 1995. līdz 2012. gadam atbilstoši dažādiem finansēšanas avotiem.

2.5.1. Valsts budžets, speciālais budžets un pašvaldību budžets

Valsts budžeta finansējums tiek piešķirts, izmantojot Valsts investīciju programmu (VIP), kas ir galvenais valsts finansēšanas avots vides infrastruktūras projektiem. 2000. gadā ar Valsts investīciju programmas starpniecību vides sektors saņēma 0,8% no IKP, un laikā no 2001. līdz 2006. gadam tiek plānots palielināt šo ieguldījumu līdz 1,3% (sk. 4.5.1. nodaļu).

¹ Vecajā Getliņu atkritumu izgāztuvē, kur apglabās atkritumus pēc enerģētisko šūnu cikla, hidroizolācijas slānis netiks ierīkots. Enerģijas ražošanas šūnu izolācija nav pietiekama. Lai izpildītu direktīvas 99/31/EC prasības, vajadzētu vai nu uzlabot enerģijas ražošanas šūnu hidroizolāciju, vai arī 2009. gadā Getliņus vajadzēs slēgt (pēc pirmā enerģijas ražošanas šūnu cikla) un celt jaunu atkritumu poligonu un jaunas enerģijas ražošanas šūnas.

² Pašlaik nav nepieciešams, investīcijas atkritumu poligonos nogādājamo bioloģiski sadalāmo atkritumu samazināšanas pasākumiem iespējams atlikt.

Latvijas Vides aizsardzības fonds (LVAF). LVAF atrodas Vides ministrijas (VIDM) pakļautībā. Fonds administrē valsts speciālo budžetu vides aizsardzībai. Fonda līdzekļus veido no dabas resursu nodokļa gūtie ieņēmumi. LVAF tiek pārskaitīti 40% no dabas resursu nodokļa ieņēmumiem, kas gūti, maksājot par dabas resursu izmantošanu ekonomiskām aktivitātēm un par ierobežotiem piesārņojuma izmešiem apkārtējā vidē. Ieņēmumi no dabas resursu nodokļa par videi nedraudzīgu preču importēšanu un realizēšanu, importētās un iekšzemes produkcijas un preču iesaiņojumu, kā arī par iepriekš minēto limitu maksājumiem un soda naudām LVAF tiek pārskaitīti 100% apmērā.

Šie naudas līdzekļi var tikt izmantoti vienīgi vides aizsardzības pasākumu un projektu finansēšanai un kreditēšanai, nodokļu atmaksāšanai, kas saņemti par videi kaitīgām precēm un produktiem, uzņēmējdarbībai, kas nodarbojas ar šādu preču vai produktu pārpalikumu izmantošanu vai pārstrādāšanu, vides pētījumu un projektu programmu finansēšanai, speciālistu mācībām un tālākai izglītošanai vides aizsardzības jomā.

No 1995. līdz 2000. gadam sadzīves atkritumu sektors no valsts budžeta saņēma 4,8 milj. eiro (2000. gada cenās). Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas realizēšanai tiek plānots saņemt no valsts budžeta un speciālā budžeta kopā 33 milj. eiro (laikā no 1995. līdz 2012. gadam atbilstoši 2000. gada cenām).

Pašvaldību un pašvaldību uzņēmumu budžets. Realizējot investīciju projektus, notiek cieša sadarbība starp Vides ministriju un pašvaldībām. Piemēram, SAA programmas “500-” projekti tiek uzsākti tikai pēc tam, kad pašvaldību domes/padomes pieņēmušas lēmumu izveidot sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu, piedalīties programmā un uzskatīt to par prioritāti. Būtisks priekšnoteikums pašvaldībām ir to piedalīšanās projekta finansēšanā vismaz 10% apmērā no kopējām projekta izmaksām.

Pašvaldību ieguldījums atkritumu sektorā laikā no 1995. līdz 2000. gadam sasniedz 1,4 milj. eiro (2000. gada cenās). Tiek plānots, ka sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas realizēšanā kopā tiks ieguldīti 28 milj. eiro no 1995. līdz 2012. gadam atbilstoši 2000. gada cenām.

2.5.2.

Divpusējās sadarbības partneri un citi dāvinātāji

Divpusējās sadarbības partneri un citi dāvinātāji galvenokārt piedalās projekta tehniski ekonomisko pamatojumu un konkursu dokumentu sagatavošanā, līdzfinansē investīciju projektus un ciešas sadarbības (*tvinga*) komponenti projektā. Visnozīmīgākie dāvinājumu piešķirēji sadzīves atkritumu projektiem Latvijā ir bijuši Dānijas Vides aizsardzības aģentūra, Somijas Vides ministrija un Zviedrijas Starptautiskās attīstības aģentūra.

Divpusējās sadarbības partneru investīcijas atkritumu sektorā no 1995. līdz 2000. gadam sastāda 2,0 milj. eiro atbilstoši 2000. gada cenām. Tiek plānots, ka atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas ieviešanai no 1995. līdz 2012. gadam, ieskaitot ES *ISPA* līdzfinansējumu, tiks saņemti 179 milj. eiro (atbilstoši 2000. gada cenām). No ES *ISPA* fonda (Pirmsiestāšanās strukturālās politikas instruments) saņemtais līdzfinansējums ļauj lielā mērā izpildīt ES prasības atkritumu sektorā. ES *ISPA* fonds līdzfinansē vides un transporta sektorus tikai no 2000. līdz 2006. gadam. *ISPA* indikatīvais finansējums vides projektiem gan ūdens, gan atkritumu apsaimniekošanai Latvijā ir aptuveni 164 milj. eiro (1999. gada cenās, pieņemot, ka Latvija saņems 4,5% no kopējiem pieejamiem *ISPA* finansējuma līdzekļiem) 7 gados (caurmērā 23,4 milj. EUR gadā).

Vides sektorā *ISPA* galvenā vērība Latvijā tiks pievērsta:

- pasākumiem, kas ļaus Latvijai izpildīt Eiropas Savienības vides likumdošanas prasības un iestāšanās partnerības mērķus;
- pietiekami liela mēroga pasākumiem, lai tie būtiski ietekmētu vides stāvokļa uzlabošanu.

Kopējās katra pasākuma izmaksas principā nevar būt mazākas par 5 milj. eiro, tomēr izņēmuma gadījumos var tikt izvērtēti pasākumi, kuru kopējās izmaksas paredzētas mazākas par 5 milj. eiro. *ISPA* piešķirtais līdzfinansējums var sasniegt līdz pat 75% no kopējām projekta izmaksām. Komisija var arī izskatīt starptautisku finanšu institūciju aizdevumu iespējamību valsts institūcijām, kas būtu ekvivalents nacionālajam valsts ieguldījumam. *ISPA* naudas līdzekļus nevar apvienot ar citiem ES pirmsiestāšanās instrumentiem. Priekšprojekta pētījumi un tehniskās palīdzības pasākumi, piemēram, projektu tehniski ekonomiskā pamatojuma izstrāde, ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras veikšana var tikt finansēta līdz pat 100% apmērā.

Pasākumu atlase *ISPA* programmai nākošajiem gadiem tika veikta balstoties uz vadlīnijām, kas izrietēja no valdības noteiktās vides politikas pamatnostādņu apstiprināšanās un *ISPA* regulā iekļautajām formālajām prasībām.

Projekta identifikācijas un finanšu plāni tiek izstrādāti saskaņā ar Valsts investīciju programmu. VIDM vienmēr lūdz pašvaldībām finansiāli piedalīties projektā, kā arī tās tiek lūgtas ņemt finansiāli iespējamu aizdevumu. Īpaša uzmanība tiek pievērsta sadarbībai ar starptautiskajām finanšu institūcijām.

ISPA nacionālās vides stratēģijas kritēriji investīciju prioritāro jomu izvēlei ir šādi:

Vispārējie kritēriji:

- Projekti, kas atbilst ES vides politikas mērķiem (Līguma 130 R pants)
 - vides saglabāšana, aizsardzība un kvalitātes uzlabošana;
 - cilvēku veselības aizsardzība;
 - piesardzīga un racionāla dabas resursu izmantošana.
- Projekti, kas atbilst ES vides aizsardzības principiem (Līguma 130 R pants)
 - piesardzības princips;
 - preventīvais princips;
 - piesārņojuma cēloņa novēršana;
 - piesārņotājs maksā;
- Projekti, kas vistiešāk kalpo cilvēku veselības aizsardzībai;
- ES direktīvu pilnīga ievērošana projektu realizācijas rezultātā ar nosacījumu par ieviešanas iespējamību vēlākais līdz 2012. gadam, pamatojoties uz divstadiju ieviešanas programmu.

Īpaši kritēriji:

- Projekti, kas iekļauti *Acquis* pārņemšanas nacionālajā programmā (APNP) kā prioritāte un kas palīdzēs valstij ievērot direktīvas, kuru ieviešanai nepieciešamas vislielākās investīcijas;
- Projekti, kas iekļaujas speciālajās direktīvas ieviešanas programmās;
- Projekti, kuri plānoti ES tehnisko specifikāciju un kvalitātes standartu ieviešanai un kuri darbosies atbilstošā juridiskā un administratīvā ietvarā;

- Projekti, kuri var apliecināt kvantitatīvu piesārņojuma samazināšanu maksimāli lielumam iedzīvotāju skaitam, tādējādi veidojot svaru kausa iedarbību;
- Uz atkritumiem attiecināmi projekti, kuri iekļaujas atkritumu apsaimniekošanas plānos saskaņā ar Struktūrdirektīvu par atkritumiem vai rīcības plānos, kā tas definēts Struktūrdirektīvā par gaisa aizsardzību;
- Projekti, kam ir iespējams veicināt ciešu sadarbību starp centrālo valdību un reģionālajām un vietējām institūcijām;
- Projekti, kam ir potenciāls, lai sasniegtu pakāpenisku Latvijas un ES ekonomisko un sociālo vienotību (tādi, kas parāda visaugstākos ekonomiskos, vides un sociālos ieguvumus);
- Projekti, kas atbilst standartiem, kādi noteikti īpaši jutīgajām jomām (arī tad, ja to ieviešana ir pakāpeniska);
- Pašvaldību saistības, to finansiālais ieguldījums projekta ieviešanā;
- Projekta dokumentācijas gatavība projekta ieviešanai.

No 2000. līdz 2006. gadam prioritāte tiek noteikta ūdensapgādes un notekūdeņu attīrīšanas un atkritumu apsaimniekošanas projektiem. Papildu projektiem, kuri paredz ieguldīt līdzekļus ūdens un atkritumu sektoros, pēc 2002. gada prioritāte tiks piešķirta arī projektiem, kas paredz ieguldīt līdzekļus gaisa aizsardzībā.

ES *ISPA* fonds līdz 2001. gadam atkritumu sektoram piešķīris investīcijas 3 milj. eiro apmērā Ventspils SAA reģiona projektam. Tiek plānots, ka atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas ieviešanai no ES *ISPA* līdz 2006. gadam kopā tiks saņemti aptuveni 33 milj. eiro. Pēc tam līdzekļus tiek plānots piesaistīt no citiem pieejamiem ES fondiem.

2.5.3.

Aizņēmumi

Kopējo investīciju apjomu atkritumu sektorā var palielināt ar aizņēmumu daļu. VIDM stimulē pašvaldības palielināt to ieguldījumu projektā, iesakot ņemt aizņēmumus un uzskatot šo ieguldījumu par pašvaldību daļu projektā. Kopējā aizdevumu daļa projektu finansējumā parasti ir ap 10% no kopējām investīcijām, un to var palielināt, ņemot vērā maksāspēju. Pastāv iespēja apvienot no vairākiem avotiem ņemtus kredītus.

Vietējās finansu institūcijas. Vietējās finansu institūcijas aizdevumu ņemšanai atkritumu apsaimniekošanas projektiem ir Valsts kase un komercbankas. Ar šīm institūcijām saistītie pozitīvie aspekti ir pietiekami vienkārša procedūra kredīta saņemšanai un pārskatu sniegšana.

Starptautiskās finansu institūcijas (SFI) — Ziemeļvalstu Investīciju banka (*Nordic Investment Bank*), Eiropas Investīciju banka, Ziemeļvalstu Vides finansu korporācija (*Nordic Environmental Finance Corporation*), Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (*European Reconstruction and Development Bank*), Pasaules Banka (*the World Bank*). Valsts garantētas kredītlīnijas ir atvērtas tikai Ziemeļvalstu Investīciju bankā (*NIB*) un Eiropas Investīciju bankā (*EIB*), kas izsniedz atvieglotus kredītus infrastruktūras projektiem Latvijā. Ziemeļvalstu Vides finansu korporācija (*NEFCO*) sniedz arī tehnisku palīdzību institucionālās stiprināšanas un izglītošanas pasākumiem.

Aizņēmumi jāņem saņēmējam — parasti pašvaldībai vai uzņēmumam, dažos gadījumos valsts pienākums ir tos garantēt. Laikā no 1995. līdz 2000. gadam atkritumu sektorā investīcijas aizdevumu veidā sasniedza 0,1 milj. eiro (2000. gada cenās). Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas ieviešanai no 1995. līdz 2012. gadam no SFI tiek paredzēts ņemt 36 milj. eiro lielu aizdevumu (2000. gada cenās).

3. IEVIEŠANAS STRATĒGIJA

3.1. Sociāli ekonomiskie jautājumi un institucionālie faktori

3.1.1.

Sociāli ekonomiskie jautājumi

ES direktīvu ieviešana ir cieši saistīta ar sociālekonomisko situāciju valstī. Kaut arī sociālekonomiskā situācija Latvijā uzlabojas, tomēr ir nepieciešams pieprasīt pārejas periodu līdz 2015. gadam. Iemesli ir ierobežotā maksātspēja, pašvaldību kredītņemšanas kapacitāte un nepietiekami finanšu līdzekļi ES direktīvu ieviešanai īsākā laikā. Latvijas valsts budžeta un pašvaldību budžetu līdzekļu izmantošana vides aizsardzībai ir ierobežota.

Investīcijas ir plānotas, balstoties uz Latvijas sociālekonomiskās situācijas prognozēm. Neskatoties uz samērā ievērojamu rūpniecisko aktivitāšu samazināšanos Krievijas krīzes rezultātā, IKP pieaugums 2000. gadā bija daudz ātrāks un pārsniedza 1999. gada rādītāju par 6,6 %.

Iedzīvotāju skaits uz 2000. gada 1. martu pēc provizoriskiem tautas skaitīšanas datiem bija 2 miljoni 375 tūkstoši cilvēku.

Līdz ar ekonomiskās situācijas uzlabošanos Latvijā pakāpeniski paaugstinās arī iedzīvotāju dzīves līmenis. IKP uz vienu iedzīvotāju 1998. gadā bija 27% no ES vidējā līmeņa. Nacionālajā ekonomikā nodarbināto vidējā bruto izpeļņa 2000. gadā pieaugusi par 5,9 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu un ir sasniegusi 262 eiro. Valsts sektorā nodarbināto vidējā bruto izpeļņa 2000. gadā bija augstāka — gandrīz 295 eiro (pieaugums — 7,9%). Tajā pašā laikā patēriņa cenas ir pieaugušas par 2,9%. Tātad reāli visu nacionālajā ekonomikā nodarbināto alga pieaugusi par 2,5% gadā, valsts sektorā nodarbināto alga — par 4,4%.

Augstākais bezdarba līmenis kopš oficiālās bezdarba reģistrācijas, tika reģistrēts 1999. gada aprīlī — 10,2% (oficiāli reģistrētie bezdarbnieki). Pēc tam oficiāli reģistrētais bezdarba līmenis pazeminājies līdz 7,8% no visiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem 2000. gada decembra sākumā.

3.1.2.

Investīcijas vides aizsardzībā

3.1. tabulā atspoguļotas investīcijas vides aizsardzībā un atkritumu apsaimniekošanas sektorā laikā no 1995. līdz 2000. gadam salīdzinājumā ar IKP attīstību.

3.1. tabula. IKP izaugsme un investīcijas vides aizsardzībā

Gads	IKP izaugsme, * milj. EUR	Investīcijas vides aizsardzībā *		Investīcijas atkritumu apsaimniekošanā, milj. EUR
		milj. EUR	no IKP, %	
1995	6157	12,2	0,20	0,0
1996	6364	19,5	0,31	0,3
1997	6912	30,3	0,44	0,0
1998	7180	46,2	0,64	2,6
1999	7258	50,8	0,70	2,2
2000	7738	62,2	0,80	3,3

* Visas naudas summas izteiktas pastāvīgās 2000. gada cenās.

3.2. Ierosinātais(ie) pilnīgas ieviešanas scenārijs(i) un pieņēmumi

Direktīvas 99/31/EC ieviešanai nepieciešams veikt nākošajās divās apakšnodaļās aprakstītos pasākumus.

3.2.1.

Direktīvas prasību juridiskā transponēšana

Veicot direktīvas prasību un Latvijas likumdošanas analīzi, tika konstatētas vairākas neatbilstības. Trūkstošo direktīvas prasību iekļaušana LR likumdošanā tiks panākta, sagatavojot un pieņemot Ministru kabineta noteikumus "Par atkritumu poligonu celtniecību un par atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanu un slēgšanu". Saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas likumu šie noteikumi jāpieņem līdz 2002. gadam.

3.2.2.

Direktīvas praktiskā ieviešana

Direktīvas praktisko ieviešanu var nodrošināt, realizējot atsevišķus projektus (sk. 2.4. nodaļu).

Lai izpildītu visas direktīvas prasības, īpaša uzmanība jāvelta potenciālajiem atkritumu poligoniem un iespējamās vides piesārņošanas samazināšanai atbilstoši direktīvas prasībām, ieskaitot mākslīgu izolācijas slāņu izmantošanu, virszemes un gruntsūdens piesārņošanas novēršanu. Šīs prasības tika ņemtas vērā, sagatavojot reģionālo atkritumu poligonu projektu tehniski ekonomiskos pamatojumus, IVN un tehniskos projektus (sk. 2.4. nodaļu). Reģionālajos atkritumu apsaimniekošanas projektos būtu jāparedz:

- atkritumu poligonā apglabājamo bioloģiski sadalāmu atkritumu daudzuma samazināšana, kas nodrošinās direktīvas 5. panta prasību ieviešanu. Samazināšanu var panākt, ieviešot bioloģiski sadalāmu atkritumu atdalīšanu to rašanās vietā vai turpmākajā apstrādē. Jānovērtē bioloģiski sadalāmo atkritumu apstrādes metodes, piemēram, kompostēšana, un šīs iespējas arī jāiekļauj reģionālā atkritumu apsaimniekošanas projektā;
- atkritumu apstrāde pirms novietošanas atkritumu poligonā, kas nodrošinās direktīvas 6. pantā norādīto prasību ieviešanu. Visatbilstošākā apstrādes metode būtu jānovērtē jau projekta tehniski ekonomiskā pamatojuma sagatavošanas laikā. Apstrādes metodes varētu būt atkritumu dalīta vākšana un šķirošana to rašanās vietā vai vēlākajā apstrādē, atkritumu kompostēšana, sasmalcināšana, presēšana. Ja atkritumi tiek dalīti vākti, ir būtiski nodrošināt, lai pastāvētu iespējas sadalītos atkritumus pārstrādāt;
- biogāzes ieguve un izmantošana, kas nodrošinās direktīvas 99/31/EC I pielikumā un III pielikumā norādīto prasību ieviešanu. Būtu jānovērtē vislabākās biogāzes iegūšanas un izmantošanas iespējas, ņemot vērā atkritumu poligonā apglabājamo atkritumu samazināto daudzumu. Biogāzes iegūšana būtu jāapsver saistībā ar izgāztuvju, jo īpaši lielāko izgāztuvju, slēgšanu. Savāktās gāzes lietošana ir atkarīga no elektrības vai centrālās siltumapgādes cenām. Daudzos gadījumos tiks izmantota tikai sadedzināšana;
- Atkritumu savākšanas sistēmas uzlabošana, kas ir ļoti svarīgs direktīvas īstenošanas priekšnoteikums, jo šī sistēma var paredzēt dalītu atkritumu savākšanu. Būtiska nozīme ir arī atkritumu pārvadāšanas uzlabošanai, jo plānoto poligonu skaits ir neliels;
- esošo izgāztuvju slēgšana atbilstoši direktīvas prasībām ir ļoti nozīmīga, jo līdz 2001. gadam pastāvēja vairāk nekā 500 dažāda lieluma izgāztuves, kas jāslēdz un/vai jārekultivē.

Galvenie pieņēmumi ir šādi:

- politiskā situācija nemainīsies;
- finansējuma pieejamība;
- gaidāmā administratīvi teritoriālā reforma neietekmēs projektu ieviešanu;

- pašvaldības labprāt piedalīsies projektos.

3.3. Dažādu iesaistīto dalībnieku loma un atbildība par investīcijām

3.3.1. *Dažādu iesaistīto dalībnieku loma sadzīves atkritumu apsaimniekošanā*
Sadzīves atkritumu apsaimniekošanā iesaistīto dalībnieku pienākumi parādīti 3.2. tabulā.

3.2. tabula. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanā iesaistīto dalībnieku pienākumi

Iesaistītie dalībnieki	Pienākumi
Pašvaldības	<ul style="list-style-type: none"> - organizē sadzīves atkritumu savākšanu, pārvadāšanu un apglabāšanu; - uzrauga atkritumu pārvadāšanu un apglabāšanu; - pieņem lēmumu par jaunu atkritumu pārstrādes un apglabāšanas iekārtu ierīkošanu; - izdod vietējos noteikumus par atkritumu apsaimniekošanu, ieskaitot kārtību, kādā jāmaksā par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumiem; - pieņem lēmumu par sadarbību ar citām pašvaldībām saistībā ar atkritumu apsaimniekošanu; - piedalās reģionālajos sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektos ar līdzfinansējumu vismaz 10% apmērā no kopīgām projekta izmaksām; - realizē vai finansē pasākumus atkritumu poligona vai izgāztuves slēgšanai vai atkritumu pārstrādes iekārtas darbības izbeigšanai.
VIDM	<ul style="list-style-type: none"> - izstrādā atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu; - koordinē valsts atkritumu apsaimniekošanas plāna ieviešanu; - sagatavo normatīvo aktu projektus atkritumu apsaimniekošanas jomā; - vāc informāciju par atkritumu apsaimniekošanu; - organizē reģionālo SAA projektu sagatavošanas un celtniecības finansēšanu un koordinē sadzīves atkritumu poligonu celtniecību.
RVP	<ul style="list-style-type: none"> - kontrolē vides apsaimniekošanu un kvalitāti; - ievieš nacionālo likumdošanu; - izdod atļaujas atkritumu pārstrādei, apglabāšanai, savākšanai, uzglabāšanai, pārkraušanai un pārvadāšanai; - pieņem lēmumu, vai ir nepieciešama ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras veikšana dažādu investīciju projektu īstenošanai saskaņā ar likumu par IVN.

Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība ¹	<ul style="list-style-type: none"> - pieprasa un saņem atļauju atkritumu pārstrādei, apglabāšanai, savākšanai, uzglabāšanai, pārkraušanai; - paraksta līgumu ar to pašvaldību, kur tiek veiktas darbības; - reģistrē datus par sniegtajiem atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumiem un iesniedz šos datus VIDM vai tās pilnvarotai institūcijai vai pašvaldībām; - apsaimnieko atkritumu poligonu, izgāztuvi vai atkritumu pārstrādes iekārtas saskaņā ar atkritumu apglabāšanai vai atkritumu apstrādei izsniegtajā atļaujā un normatīvajos aktos minētajām prasībām.
Atkritumu ražotājs	<ul style="list-style-type: none"> - apsaimnieko atkritumus saskaņā ar vietējo regulējošo dokumentu prasībām (saistošiem noteikumiem); - atbilstoši noteiktajiem tarifiem sedz izdevumus par sniegtajiem atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumiem.

RVP - Reģionālā vides pārvalde

VIDM - Vides ministrija

3.3.2.

Atbildība par investīcijām

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu finansēšanā iesaistīto dalībnieku pienākumi norādīti 3.3. tabulā.

3.3. tabula. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu finansēšanā iesaistīto dalībnieku pienākumi

Iesaistītie dalībnieki	Pienākumi
FM	<ul style="list-style-type: none"> - īsteno valsts politiku budžeta, īstermiņa, ilgtermiņa finanšu plānošanā, kā arī nodokļu un muitas nodokļu jomās; - izstrādā likumdošanas aktus un noteikumu FM kompetencē esošajās jomās saskaņā ar Eiropas Līgumu un EK <i>Baltās grāmatas</i> ieteikumiem, nodrošina augstākminēto prasību un ieteikumu izpildi; <p>atbild par <i>ISPA</i> fonda finanšu vadību saskaņā ar Saprašanās memorandu par valsts līdzekļu izmantošanu <i>ISPA</i> līdzfinansēto projektu realizācijā.</p>
Valsts kase	<ul style="list-style-type: none"> - reizi pusgadā iesniedz FM pārskatu par ārvalstu aizdevumu sadali un izlietošanu.
EM	<ul style="list-style-type: none"> - izstrādā valsts investīciju politiku; <p>sagatavo Valsts investīciju programmu.</p>
Īpašu uzdevumu ministra sadarbībai ar starptautiskajām finanšu institūcijām sekretariāts	<ul style="list-style-type: none"> - iesniedz <i>ISPA</i> projektu pieteikumu formas Eiropas Komisijai; - uzrauga <i>ISPA</i> projektu ieviešanu saskaņā ar Finanšu memorandu; - nodrošina sasaisti ar pievienošanās procesu Eiropas Savienībai; - koordinē <i>ISPA</i> projektus ar citiem ES finanšu instrumentiem

¹ Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība faktiski iesaistīta tikai atkritumu poligonu apsaimniekošanā. VIDM izvēlēta politika ir izveidot vienu reģionālu pašvaldību uzņēmumu, kurš apsaimniekos reģiona poligonu, un atstāt atkritumu savākšanu brīvjam tirgum.

VIDM	<ul style="list-style-type: none"> - sagatavo projektu pieteikumus Valsts investīciju programmai; - izstrādā investīciju stratēģijas un izvērtē investīciju iespējas; - piesaista finansējumu no donortautstīm, starptautiskajām institūcijām, finanšu institūcijām, kā arī organizē projektu īstenošanu no ES pirmsiestāšanās finanšu instrumentiem; - izstrādā valsts stratēģiju atkritumu apsaimniekošanai; - izstrādā <i>ISPA</i> stratēģiju vides sektoram; - sagatavo un iesniedz <i>ISPA</i> pieteikumus <i>ISPA</i> koordinatoram un Nacionālajai atbildīgajai amatpersonai; - sagatavo stratēģijām atbilstošus projektus; - nodrošina Valsts investīciju programmā iekļauto projektu monitoringu.
Pašvaldības	<ul style="list-style-type: none"> - nodrošina aizņēmumu garantijas; - nodrošina investīciju projektu ieviešanas garantijas; <p>līdzfinansē investīciju projektus.</p>

FM - Finanšu ministrija;

EM - Ekonomikas ministrija;

VIDM - Vides ministrija

3.4. Instrukcionālās attīstības plāns

Saskaņā ar 2.3. nodaļu vissvarīgākie instrukcionālā attīstības plāna uzdevumi raksturoti nākošajās divās apakšnodaļās.

3.4.1. *Datu vākšanas sistēmas sagatavošana un darbības uzsākšana*

Ir sagatavota datu vākšanas sistēma bīstamo atkritumu apsaimniekošanai, atbilstoši kurai katru gadu potenciālajiem bīstamo atkritumu ražotājiem tiek nosūtītas anketas. Bīstamo atkritumu ražotāji tiek lūgti aizpildīt anketu un nosūtīt to atbilstošajai reģionālajai vides valdei, kur šie dati tiek pārbaudīti. Pēc tam anketas papildu pārbaudei tiek nosūtītas Valsts vides inspekcijai, un tālāk tās tiek iesniegtas Latvijas Vides aģentūrā, kur dati tiek apkopoti un ievadīti datu bāzē. Līdzīgu sistēmu varētu izveidot arī sadzīves atkritumiem. Anketas un datu bāzes koncepciju plānots sagatavot 2001. gadā, bet faktiskā datu vākšana tiks uzsākta 2002. gadā.

Īpaša uzmanība tiek pievērsta sadzīves atkritumu sastāvam. Līdz šim novērtējumi veikti, izstrādājot tehniski ekonomiskos pamatojumus reģionālajiem SAA projektiem.

3.4.2. *Atkritumu apsaimniekošanas plānu sagatavošana*

Saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas likumu Ministru kabinetam Latvijas atkritumu apsaimniekošanas plāns jāapstiprina līdz 2002. gadam. 2001. gada februārī tika uzsākts *Phare* reģionālais vides saskaņošanas projekts (REAP) — “Latvijas ilgtermiņa atkritumu apsaimniekošanas plāns”. Projektā iekļauti visi ES direktīvās minēto plānošanas prasību aspekti. I pielikumā sniegts Darba uzdevums. Plānots, ka projekts tiks pabeigts līdz 2001. gada oktobrim, un ka sagatavoto plānu būs iespējams iesniegt Ministru kabinetā 2002. gada pirmajā pusē un apstiprināt līdz 2002. gada beigām. “Atkritumu apsaimniekošanas likumā” iekļauts arī nosacījums, ka pašvaldību pienākums ir izstrādāt un apstiprināt sadzīves atkritumu apsaimniekošanas plānus savās teritorijās un ka vairākas pašvaldības var sagatavot kopīgu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas plānu. Tā kā reģionālo sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu tehniski ekonomiskajos pamatojumos ir iekļauta visa atkritumu apsaimniekošanas likumā prasītā informācija, var sagaidīt, ka, realizējot šo pašvaldību plānus, kurus izstrādās pakāpeniski līdz 2004. gadam, tiks nodrošinātas direktīvas prasībām pilnā mērā atbilstošas SAA sistēmas.

3.4.3. *Institūciju izveidošana reģionālo sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu ietvaros*

Lai nodrošinātu sekmīgu reģionālā atkritumu apsaimniekošanas projekta ieviešanu, ir svarīgi izveidot starppašvaldību organizāciju/uzņēmumu. Šis uzņēmums nodrošinās izveidoto atkritumu poligonu apsaimniekošanu un ņemto aizdevumu atmaksāšanu. Pašvaldības šādu organizāciju izveido realizējamo reģionālo sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu ietvaros. 1999. gadā pirmā šāda organizācija tika izveidota Ziemeļvidzemes SAA projektā. Šeit tika izveidota reģionāla struktūra, kurā piedalās vairāk nekā 80 pašvaldības, kam pieder atkritumu apsaimniekošanas organizācijas kapitāldaļas. Ar Liepājas un Ventspils reģionālo sadzīves atkritumu projektiem saistīto organizāciju struktūra ir vienkāršāka, jo tajās iesaistīts mazāks rajonu skaits — četri Ziemeļvidzemē, bet tikai viens Liepājā un Ventspilī. Šādu pašvaldību organizāciju izveidošana, kuras apsaimniekos atkritumu poligonus, tiek plānota arī citiem reģionālajiem atkritumu apsaimniekošanas projektiem. Jautājums par organizāciju dibināšanu tiek izskatīts tehniski ekonomisko pamatojumu izstrādes gaitā. Pēdējo starppašvaldību organizāciju tiek plānots izveidot 2007. gadā. Ar atkritumu savākšanu nodarbosies citas (esošas) organizācijas.

3.5. **Projektu prioritizācijas un ieviešanas metodika**

SAA projektu prioritāte tiek noteikta, kā kritērijus izmantojot:

- pašvaldību spēju ierosināt reģionālo sadzīves atkritumu projektu, kas varētu apkalpot vismaz 100 000 iedzīvotājus;
- izveidotās vairāku pašvaldību organizācijas spēju piedalīties projektā vismaz ar 10% no kopējām investīcijām.

Reģionālais sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekts tiek uzsākts, pašvaldībām pieņemot lēmumu par kopīgas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas un kopīga reģionālā atkritumu poligona izveidi. Par obligātu tiek uzskatīts noteikums, ka kopīgā atkritumu apsaimniekošanas sistēmā piedalās pašvaldības, kopā aptverot vismaz 100 000 iedzīvotājus. Pašvaldību pārstāvji griežas VIDM, lūdzot izskatīt projekta priekšlikumu, sniegt atbalstu un lemt par finansējumu. VIDM pozitīva lēmuma gadījumā programmas “500-” projekta ieviešanas vienība kopā ar pašvaldības pārstāvjiem sagatavo tehniski ekonomiskā pamatojuma darba uzdevumu. Tehniski ekonomiskajos pamatojumos ir iekļauti dažādi jautājumi:

- (reģionālās) atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidošana, kura atbilst ES un Latvijas likumdošanai attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanu;
- reģiona raksturojums:
 - reģiona robežu precizēšana;
 - reģiona platība un tās iedzīvotāji;
 - esošā infrastruktūra (jo īpaši ceļu tīkls);
 - demogrāfiskā situācija;
 - reģiona sociāli ekonomiskā analīze;
- dati par atkritumu apsaimniekošanu:
 - atkritumu veidi un daudzumi;
 - atkritumu savākšana, pārvadāšana un apglabāšana, atkritumu saimniecībā iesaistītās organizācijas;
 - atkritumu pārstrāde un apstrāde;
 - pastāvošās atkritumu izgāztuves un to apsaimniekošana;
 - atkritumu ietekme uz vidi un veselību, tās analīze;
 - likumdošanas aktu apskats un analīze;
 - tarifu sistēmas novērtējums;

- prognoze par atkritumu rašanos nākotnē:
 - lielākā atkritumu ražošanas koncentrācija;
 - prognoze par atkritumu daudzumiem, kuri varētu rasties nākamajos 25 gados;
- projekta sastāvdaļas:
 - atkritumu vākšanas un pārvadāšanas sistēma;
 - dalīto atkritumu savākšanas/pārstrādes sistēma;
 - atkritumu apglabāšanas sistēma;
 - sabiedrības izglītošana un informēšana par atkritumu apsaimniekošanas sistēmu;
- Ieteikumi reģionālās atkritumu apsaimniekošanas organizācijas dibināšanai attiecībā uz komponentiem, ko nepieciešams iekļaut organizācijas biznesa plānā:
 - galvenie veicamie darbi;
 - jaunās organizācijas pienākumi un atbildība;
 - sadarbība ar esošajām organizācijām, kuras piedalās atkritumu vākšanā;
- projekta izmaksas:
 - projekta realizācijai nepieciešamās investīcijas;
 - ekspluatācijas izmaksas;
- projekta finansu analīze:
 - izdevumu un ienākumu analīze;
 - projekta jūtīguma analīze;
 - projekta finansiālās darbības novērtējums;
 - tarifu novērtējums;
 - finansu plāns.

Pabeidzot tehniski ekonomisko pamatojumu, projekta ierosinātājs iesniedz IVN valsts birojam pieteikumu izsniegt ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) programmu. Pēc IVN programmas saņemšanas tiek uzsākta IVN darba ziņojuma sagatavošana atbilstoši "Likumam par ietekmes uz vidi novērtējumu". Vienlaicīgi potenciālie finansētāji novērtē projekta tehniskos un finansiālos aspektus. Pēc IVN pabeigšanas pašvaldības pieņem lēmumu par atkritumu poligona atrašanās vietu, un tiek uzsākta projekta finansu plāna sagatavošana. Pēc finansu plāna sagatavošanas tiek uzsākta projekta konkursa dokumentācijas sagatavošana.

Tehniski ekonomiskā pamatojuma izstrādes laikā pašvaldības sadarbībā ar VIDM izveido uzņēmumu, kurš darbojas kā projekta ieviešanas vienība (PIV). PIV atbild par darba uzdevuma izstrādi, uzraudzību, kā arī atbild par veiksmīgu atkritumu apsaimniekošanas projekta ieviešanu.

4. IEVIEŠANAS IZMAKSAS

4.1. Novērtētās ieviešanas izmaksas atbilstoši izvēlētajam scenārijam

Izvēlētais scenārijs paredz līdz 2010. gadam uzcelt 10 — 12 jaunus poligonus atbilstoši direktīvas 99/31/EC prasībām un līdz 2012. gadam pabeigt esošo izgāztuvju rekultivāciju. Lai novērtētu šī scenārija ieviešanas izmaksas, par pamatu tika pieņemts:

- investīciju izmaksu aprēķins likumdošanas harmonizācijas saskaņošanas pētījumā *LAT-108 [Soil and Water, 1999. gada oktobris]*;
- modernizētais SAA scenārijs (III pielikumā sīkāk apskatīti šī atjauninātā SAA scenārija pamata pieņēmumi);
- ka direktīvas ieviešana paredzēta līdz 2012. gadam;
- ka bioloģiski sadalāmo atkritumu daļa, kura sastāv no organiskajiem atkritumiem, papīra un kartona, laika gaitā būs nemainīga.

Prognozētā SAA attīstība saistībā ar iedzīvotāju skaita pieaugumu un ekonomikas pieaugumu no 1996. līdz 2012. gadam parādīta 4.1. tabulā.

4.1. tabula. Atjaunotie SA dati/prognozes

Gads	Iedzīvotāji ¹	Ekonomiskais pieaugums, ² %	Saražotie SA, kt/gadā	Bioloģiski sadalāmie atkritumi, kt/gadā
1996	2,50	8,6	627	364
1997	2,48	3,9	643	374
1998	2,46	1,1	648	377
1999	2,44	6,6	647	376
2000	2,42	5,4	660	384
2001	2,41	5,5	673	391
2002	2,40	5,8	685	398
2003	2,39	5,9	699	406
2004	2,38	5,9	713	414
2005	2,37	6,0	728	423
2006	2,36	6,0	743	432
2007	2,35	6,0	758	440
2008	2,34	6,0	773	449
2009	2,33	6,0	789	458
2010	2,32	6,0	805	468
2011	2,30	6,0	821	477
2012	2,29	6,0	838	487

¹ Avots: [LUDC, 1999]

² Avots: [MK, 2001. gada 9. maijs]. Tiek pieņemts, ka ekonomiskais pieaugums no 2007. līdz 2012. gadam ir tāds pats kā 2006. gadā.

Saskaņā ar direktīvas 99/31/EC 5. pantu 2007. gadā (precīzāk, 2006. gada jūlijā) poligonos tiek atļauts novietot 75% atkritumus no 1996. gadā (precīzāk, 1995. gadā) novietotajiem bioloģiski sadalāmajiem atkritumiem, 2010. gadā (precīzāk, 2009. gada jūlijā) — 50%. Piemērojot šos noteikumus, Latvijā:

- 2007. gadā atļauts apglabāt 75% no bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzuma 1996. gadā, t.i., 75% no 364 kt¹/gadā vai 273 kt/gadā. Ņemot vērā prognozēto bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzumu 2007. gadā, tie tiek samazināti par 38%;
- 2010. gadā atļauts apglabāt 50% no 364 kt/gadā vai 182 kt/gadā. Ņemot vērā prognozēto bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzumu 2010. gadā, tie tiek samazināti par 61%.
- 2007. gadā (noteikti 2010. gadā) Rīgas un Liepājas atkritumu poligonos darbosies enerģijas ražošanas šūnas, kur tiks pārstrādāta ievērojama Latvijā saražoto bioloģiski sadalāmo atkritumu daļa (~ 50%), tādējādi potenciāli samazinot vajadzīgo kompostēšanas jaudu, lai izpildītu direktīvas 99/31/EC prasības;
- 2010. gadā 286 kt (saražotās 468 kt/gadā mīnus atļautās 182 kt/gadā) bioloģiski sadalāmo atkritumu būtu apstrādājami saskaņā ar direktīvas noteikumiem;
- pieņemot, ka bioloģiski sadalāmie atkritumi tiks samazināti par 50%, izmantojot enerģijas ražošanas šūnas Rīgā un Liepājā, 2010. gadā būs jānodrošina 140-150 kt/gadā liela kompostēšanas jauda. Šādi noteiktā jauda labi atbilst vajadzīgajai kompostēšanas jaudai 120-160 kt/gadā, kas norādīta *LAT-108* [*Soil and Water*, 1999. gada oktobris].

Investīcijas atkritumu poligoniem, atkritumu savākšanas sistēmām, esošo atkritumu poligonu slēgšanai, pēcaprūpei un kompostēšanai parādītas 4.2. tabulā.

4.2. tabula. Investīcijas direktīvas 99/31/EC prasību izpildei atbilstoši *LAT-108*

Komponenti	Investīcijas, milj. EUR	Piezīmes
Atkritumu poligoni	155,0	380 – 530 kt/gadā, jauda
Savākšanas sistēma ²	65,0	380 – 530 kt/gadā, jauda
Kompostēšana	32,5	120 – 160 kt/gadā, jauda
Esošo izgāztuvju slēgšana un pēcaprūpe	87,5	500 – 600 atkritumu izgāztuves
Kopā	340	

Avots: *LAT-108* [*Soil and Water*, 1999. gada oktobris]

Kaut arī pastāv dažas atšķirības starp *LAT-108* [*Soil and Water*, 1999. gada oktobris] dotajām ieviešanas izmaksām un *ISPA* līdzfinansētajiem projektiem (Ziemeļvidzeme, Liepāja un Ventspils) paredzētajām investīcijām, ir saglabātas *LAT-108* sniegtās investīciju izmaksas. Turpmāk sniegti daži argumenti, pamatojot šādu pieeju:

- kopumā investīcijas projektiem ir zemākas nekā tās, kuras norādītas 4.2. tabulā. Tomēr, kā norādīts 2.4. nodaļā, projektos nav ņemti vērā dažādi aspekti, lai izpildītu direktīvas 99/31/EC prasības (piemēram, poligonu gāzes ieguve, hidroizolācija);
- pārvadājamo un apstrādājamo SA daudzums (bez kompostēšanas) šķiet lielāks nekā tas, kas paredzēts *LAT-108*: 380 — 530 kt/gadā *LAT-108* variantā, ~ 700 kt/gadā

¹ kt – kilo tonnas;

² Kā norādīts 3.3.1.nodaļā VIDM politika ir atstāt atkritumu savākšanu brīvajam tirgum. Tas nozīmē, ka ar savākšanas sistēmu saistītās izmaksas būtu uzskatāmas par privātā sektora izmaksām. Tāpēc direktīvas 99/31/EC ieviešanai nepieciešamās sabiedriskā sektora izmaksas būs 275 EUR.

(kopējā SA ražošanas samazināta par prasīto kompostēšanas jaudu) saskaņā ar precizētajām prognozēm (sk. 4.1. tabulu);

- kā norādīts 2.4. nodaļā (2.1. tabula), aprēķinātajās investīcijās nav iekļautas privātā sektora izmaksas (savākšanas sistēmas izveide).

4.2. Ieviešanas grafiks

Reģionālie sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekti ir sadalīti trīs grupās, ņemot vērā to attīstības fāzi. 2.4. nodaļā minēti četri projektu statusi, jo tika iekļauts pabeigtais Talsu eksperimentālais projekts. Šeit Talsi nav iekļauti, jo tas nav SAA reģiona projekts. 4.3. tabulā parādītas trīs dažādas projekta grupu stadijas. 1. grupā (ieviešana) ietilpst Rīga, Ziemeļvidzeme, Ventspils un Liepāja, 2. grupa (projekta sagatavošana) ietver Malienus, Dienvidlatgali un Austrumlatgali, 3. grupā iekļauta Vidusdaugava, Zemgale, Viduskurzeme un Piejūra, kas iespējams iekļaus Talsos izveidoto infrastruktūru.

4.3. tabula. Dažādās faktisko Latvijas SAA projektu stadijas

Pilsēta/reģions	Projektu stadijas			
	TEP pabeigti	IVN pabeigts	TP pabeigts	Celtniecība
Rīgas pilsēta	1997	1997	2000	Turpinās
Ziemeļvidzemes SAA	1998	1999	2000	2002-2003
Ventspils SAA	1999	1999	2001	2002-2003
Liepājas SAA	2000	2000	2001	2002-2006
Malienas SAA	Turpinās	Turpinās		
Dienvidlatgales SAA	Turpinās	Turpinās		
Austrumlatgales SAA	Turpinās	Turpinās		
Vidusdaugavas SAA				
Zemgale SAA				
Viduskurzemes SAA				
Piejūras SAA				

TEP - tehniski ekonomiskais pamatojums;

IVN - ietekmes uz vidi novērtējums;

TP - tehniskais projekts.

4.3. Ieviešanai nepieciešamās ikgadējās investīcijas un ekspluatācijas izmaksas

Kā norādīts 4.1. nodaļā, saglabātas *LAT-108* [*Soil and Water*, 1999. gada oktobris] norādītās investīcijas. Saglabājot konsekvenci, ir saglabātas arī *LAT-108* sniegtās ekspluatācijas izmaksas. Šīs ikgadējās izmaksas parādītas 4.4. tabulā.

4.4. tabula. Direktīvas 99/31/EC ieviešanai nepieciešamās ekspluatācijas izmaksas atbilstoši *LAT-108*

Komponenti	Ekspluatācijas izmaksas, milj. EUR
Atkritumu poligoni	3,0
Savākšanas sistēma ¹	4,5
Kompostēšana	0,5
Esošo izgāztuvju slēgšana un pēcaprūpe	—
Kopā	8,0

¹ Savākšanas sistēmas ekspluatācijas izmaksas tiek uzskatītas par privātā sektora izmaksām, Avots: *LAT-108* [*Soil and Water*, 1999. gada oktobris]

4.4. Finansēšanas avoti

Finansēšanas avoti atbilstoši kopējām sabiedriskā sektora investīcijām —275 milj. eiro apmērā (2000. gada cenās) parādīti 4.5. tabulā.

4.5. tabula. Plānotie sabiedriskā sektora finansēšanas avoti direktīvas 99/31/EC ieviešanai

Finansēšanas avoti	Investīcijas, %
Valsts budžets	12
Kredīti	13
Subsīdijas (piemēram, ISPA)	65
Pašu resursi	10
Kopā	100

4.5. Maksātpējas analīze valsts, pašvaldību un mājsaimniecību līmenī

4.5.1.

Maksātpējas analīze valsts līmenī

VIDM mērķis ir panākt investīciju pieaugumu vides sektorā 1,3% no IKP. Kā redzams 3.1. tabulā investīciju līmenis 2000. gadā ir 0,8%. 4.6. tabulā parādīta IKP izaugsme un IKP daļa, ko vēlams ieguldīt vides sektorā 2000. — 2012. gadā.

4.6. tabula. IKP izaugsme un vides sektoram novirzītās investīcijas

	IKP pieaugums, * %	IKP*, milj. EUR	Investīcijas vides sektorā*,	
			%	milj. EUR
2000	6,6	7738	0,8	62
2001	5,4	8159	0,8	65
2002	5,5	8607	0,9	77
2003	5,8	9106	1,0	91
2004	5,9	9641	1,1	96
2005	5,9	10214	1,2	102
2006	6,0	10827	1,3	108
2007	6,0	11476	1,3	115
2008	6,0	12165	1,3	122
2009	6,0	12894	1,3	129
2010	6,0	13668	1,3	137
2011	6,0	14488	1,3	145
2012	6,0	15357	1,3	154

Saskaņā ar 4.6. tabulu tad, ja attīstība būs tāda, kā tiek cerēts, līdz 2010. gadam vides sektorā varēs ieguldīt ~ 910 milj. eiro (pastāvīgās 2000. gada cenās) un līdz 2012. gadam — 1 340 milj. eiro (pastāvīgās 2000. gada cenās). Jāatzīmē, ka šīs potenciāli lielās investīcijas vides aizsardzībā ietver visus finanšu resursus (pašu ieguldījumu, aizdevumus, subsīdijas, privātā sektora finansējumu) ne tikai valsts budžetu (finansējuma sadalījumu sk. iepriekšējā nodaļā).

Papildus atkritumu apsaimniekošanai investīcijas tiks piešķirtas ūdensapgādes un notekūdeņu attīrīšanas projektiem. Kā norādīts 4.1. nodaļā, aprēķināts, ka 340 milj. eiro (sabiedriskā un

* Visas naudas summa izteiktas 2000. gada cenās

privātā sektora finansējums) tiks ieguldīti atkritumu apsaimniekošanā ar nolūku izpildīt direktīvas 99/31/EC prasības, savukārt apmēram 1120 milj. eiro būs nepieciešami nākošajos 10 — 15 gados ūdenssaimniecības sektoram, lai izpildītu gan direktīvas par dzeramā ūdens kvalitāti, gan direktīvas par pilsētas notekūdeņu apstrādi prasības [VIDM, 2001. gada jūlijs].

4.5.2.

Maksātspējas analīze mājsaimniecības līmenī

Vidējie mājsaimniecības ienākumi mēnesī uz mājsaimniecības locekli 2000. gadā bija ~ 124 eiro. Tie mainījās no 93 eiro uz mājsaimniecības locekli mēnesī lauku rajonos līdz 157 eiro uz mājsaimniecības locekli mēnesī Rīgā. Pieņemot, ka 2001.— 2005. gadā ikgadējais pieaugums būs 3,4% un pēc 2005. gada tas būs 3,5% gadā, vidējie mājsaimniecības ienākumi 2012. gadā uz vienu mājsaimniecības locekli būs 185,5 eiro mēnesī. Atbilstoši Pasaules Bankas datiem maksimālā mājsaimniecības ienākumu procentu likme, ko var izlietot atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumiem, ir 1%. Ja visi iedzīvotāji veiktu maksājumus, t.i., ja atkritumu apsaimniekošanas izmaksas tiek segtas 100% apmērā, tad 2000. — 2012. gadā tarifs būtu jāaprēķina, ievērojot 560 milj. eiro lielus ienākumus (2000. gada cenās) vai ~ 43 milj. eiro gadā. Faktiski “tarifu” nauda ir daudz mazāka, jo:

- maz ticams, ka tiks panākts 100% segums;
- seguma palielināšanās notiek pakāpeniski laikā no 2000. līdz 2012. gadam;
- 1% ir maksimālais lielums. *ISPA* projektiem Ventspilī, Liepājā un Ziemeļvidzemē maksātspējas procentuālā likme sasniedz 0,5 — 0,6%.

Tomēr mājsaimniecību ieguldījumam vajadzētu būt vismaz pietiekamam, lai segtu ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksas (sk. 4.3. nodaļu), daļu no turpmākajām investīcijām atkritumu apsaimniekošanas sektorā un ņemto aizdevumu atmaksāšanu.

5. IEVIEŠANAS PLĀNS

5.1. Galvenie pasākumi un pieņēmumi

Galvenie ieviešanas plāna pasākumi :

- direktīvas 99/31/EC juridiskā atbilstība;
- institucionālās struktūras trūkstošo elementu iestrāde direktīvas 99/31/EC ieviešanai;
- direktīvas 99/31/EC ieviešana attiecībā uz sadzīves atkritumu apsaimniekošanu.

Par galvenajiem pieņēmumiem var uzskatīt 3.2.2. nodaļā minētos.

5.2. Īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa iniciatīvas, ieskaitot īsu prioritāro projektu sarakstu

Īstermiņa iniciatīvas līdz 2005. gadam:

- direktīvas 99/31/EC prasību transponēšana;
- Ministru kabineta noteikumu sagatavošana "Par atkritumu poligona ierīkošanu" un "Par atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanu un slēgšanu", 2002. gads;
- datu vākšanas sistēmas sagatavošana un darbības uzsākšana par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, 2002. gads (sk. 3.4.1. nodaļu);
- atkritumu apsaimniekošanas plāna sagatavošana un apstiprināšana Ministru kabinetā, 2002. gads (sk. 3.4.2. nodaļu);
- atkritumu poligonu celtniecības uzsākšana Ziemeļvidzemes, Ventpils un Liepājas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektu ietvaros;
- atkritumu poligonu celtniecības pabeigšana Ziemeļvidzemes SAA un Ventpils SAA projektos, 2004. gads;
- izgāztuvju slēgšana un rekultivācija Ziemeļvidzemes, Ventpils un Liepājas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektos;
- tehniski ekonomisko pamatojumu pabeigšana Dienvidlatgales, Austrumlatgales un Malienas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektiem;
- ietekmes uz vidi novērtējuma pabeigšana Dienvidlatgales, Austrumlatgales un Malienas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektos.

Vidēja termiņa iniciatīvas no 2005. līdz 2009. gadam:

- Rīgas pilsētas atkritumu poligona celtniecības pabeigšana;
- Liepājas atkritumu poligona celtniecības pabeigšana;
- Dienvidlatgales, Austrumlatgales un Malienas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektos plānoto atkritumu poligonu celtniecības pabeigšana;
- tehniski ekonomiskā pamatojuma sagatavošana Viduskurzemes, Zemgales, Vidusdaugavas un Piejūras atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektiem;
- Dienvidlatgales un Austrumlatgales sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektos plānoto atkritumu poligonu celtniecības pabeigšana;
- izgāztuvju slēgšana un rekultivācija Rīgas, Ziemeļvidzemes, Liepājas, Malienas, Dienvidlatgales, Austrumlatgales un Malienas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektos;
- ietekmes uz vidi novērtējuma izstrāde Viduskurzemes, Zemgales, Vidusdaugavas un Piejūras sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektiem;
- Viduskurzemes, Vidusdaugavas, Zemgales un Piejūras sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektos paredzēto atkritumu apstrādes iekārtu celtniecības pabeigšana;

- atkritumu apsaimniekošanas organizāciju stiprināšana un attīstība jaunajos sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu projektos (Viduskurzeme, Vidusdaugava, Zemgale un Piejūra).

Ilgtermiņa iniciatīvas no 2010. līdz 2012. gadam:

- atlikušo izgāztuvju rekultivācija visos sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionos.

5.3. Pilnīgas ieviešanas grafiks

Pilnas ieviešanas grafiks iekļauts II pielikumā. Tiek sagaidīts, ka 2004. — 2005. gadā tiks pabeigta pirmā projektu grupa (Ziemeļvidzeme, Liepāja, Rīga, Ventspils). Nākošo projektu grupu, kas pašlaik atrodas sagatavošanas fāzē (Maliena, Dienvidlatgale, Austrumlatgale), tiek plānots pabeigt līdz 2006. gada beigām. Trešās un pēdējās grupas projektus paredzēts realizēt līdz 2009. gada beigām.

Grafikā parādīts arī laiks, kas nepieciešams direktīvas 99/31/EC transponēšanai likumdošanā, datu vākšanas sistēmas sagatavošanai un atkritumu apsaimniekošanas plāna sagatavošanai (2001. — 2002.).

Ņemot vērā lielo izgāztuvju skaitu, slēgšana un rekultivācija ir nepārtraukts process, kurš ilgst līdz pārejas perioda beigām — 2012. gadam. Tā notiks vienlaicīgi ar atkritumu poligonu celtniecību.

5.4. Uzraudzības un kontroles īstenošanas pasākumi

5.4.1.

Vispārējie pasākumi

Ekonomikas ministrija divas reizes gadā veic Valsts investīciju programmas (VIP) īstenošanas monitoringu. Direktīvas prasību ieviešanas un finansēšanas plāna īstenošanu uzraudzīs VIDM, publicējot ikgadējus investīciju ziņojumus, kuros tiks atspoguļoti investīciju projektu rezultāti. Ikgadējie investīciju ziņojumi ietvers arī finansu, tehnisko un administratīvo informāciju, kā arī informāciju par sasniegtajiem rezultātiem un atbilstības statusu.

VIDM katru gadu atjaunos specifiskos direktīvu ieviešanas un finansēšanas plānus saistībā ar VIP sagatavošanu, lai atlasītu projektus turpmākam finansējumam un nodrošinātu plānos izvirzīto mērķu un termiņu sasniegšanu. Jaunu projektu sagatavošanai finansējums tiks piešķirts pamatojoties uz šo dokumentu. Ieviešanas un finansēšanas plāns arī tiks atjaunots katru gadu.

Vairākas institūcijas ir atbildīgas par investīciju projektu tehnisko, finansu un administratīvo vadību, uzraudzību un monitoringu. Galvenās no tām ir VIDM (gan kā investīciju monitoringa institūcija, gan kā pasūtītājs), Ieviešanas institūcija (ES līdzfinansētajiem projektiem kā VIDM sastāvdaļa), pašvaldības (kā pasūtītājs vai saņēmējs), starptautiskie finansētāji (EK, SFI, divpusējās palīdzības sniedzēji), projektu ieviešanas vienības (PIV) un pasūtītāja pārstāvis darba līgumos jeb inženieris (atbildīgs par darbu uzraudzību). Visas puses ir savstarpēji saistītas, un atkarībā no finansētāju prasībām daži no pienākumiem var tikt savstarpēji mainīti starp ministriju, pašvaldību un PIV. Atbildību sadalījums ES līdzfinansētajos projektos tiek stingri noteikts katrā projektā atsevišķi.

Iesaistīto institūciju atbildību sadalījums projektu īstenošanā, uzraudzībā un monitoringā ir aprakstīts tālākajā tekstā.

Ministrijas* pienākumi:

- nodrošināt valsts budžeta finansējumu projektu īstenošanai;
- nodrošināt, ka finansējums ir izlietots atbilstoši programmai, kas ir iesniegta VIP;
- veikt VIP monitoringu un nodrošināt monitoringa anketu iesniegšanu Ekonomikas ministrijā divas reizes gadā;
- piedalīties projektu vadības grupu un ikmēneša koordinācijas grupu sanāksmēs;
- nodrošināt ES finansēto projektu finansu, tehnisko un administratīvo vadību.

Pasūtītāja pienākumi:

- veikt vispārējo projekta un līguma vadību, administrēšanu, uzraudzību un monitoringu;
- veikt līgumu finansu administrēšanu;
- nodrošināt, ka projektu īstenošana norit saskaņā ar finansētāju prasībām;
- nodrošināt vietējo līdzfinansējumu;
- nodrošināt pietiekamu naudas plūsmu līgumiem;
- apstiprināt konsultantu un līgumslēdzēju rēķinus un maksājumus;
- noteikt pasūtītāja prasības konkursa dokumentācijai un projektēšanai;
- apstiprināt projektā paredzētos tehniskos risinājumus;
- atbalstīt konsultantu un līgumslēdzēju dažādu vienošanās ar pašvaldībām un celtniecības atļauju saņemšanā;
- nodrošināt atbilstošu inženiertehnisko uzraudzību darba līgumiem.

Gadījumā, kad ministrija ir pasūtītājs, tā var deleģēt saņēmējam un/vai PIV atbildību par projekta tehnisko un administratīvo vadību, izņemot atbildību par projekta finansu vadību.

Projekta ieviešanas vienības pienākumi:

- palīdzēt pasūtītājam un saņēmējam visā projekta īstenošanas laikā (pienākumus var variēt atkarībā no augstākminētajiem pasūtītāja un saņēmēja resursiem);
- uzturēt sakarus ar visām projekta īstenošanā iesaistītajā pusēm, ieskaitot abas līgumslēdzējpusi, finansētājus, vides institūcijas;
- apstiprināt rēķinus līgumos, kuros ir vairāki saņēmēji;
- sagatavot projekta īstenošanas progresa ziņojumus;
- pēc investīciju programmas pabeigšanas PIV iesniedz gala ziņojumu, norādot vispārējos sasniegumus un izvērtējot investīciju efektivitāti;
- PIV tiek iesaistīta arī konkursa dokumentācijas sagatavošanas un iepirkuma procedūrā l.

Finansētāja pienākumi:

- apstiprināt izmaiņas ieviešanas plānā;
- piedalīties projektu vadības grupās un ikmēneša koordinācijas grupu sanāksmēs, izskatīt progresa ziņojumus;
- veikt maksājumus pēc tam, kad pasūtītājs un inženieris ir apstiprinājuši rēķinus.

Pasūtītāja pārstāvja/inženiera pienākumi darba līgumos saskaņā ar *FIDIC* tipa līgumu nosacījumiem:

- inženieris/pasūtītāja pārstāvis, kas ir atbildīgs par atbilstošu darbu izpildi saskaņā ar projekta mērķiem un atbilstoši *FIDIC* līguma nosacījumiem un finansētāja prasībām;

* ministrijas kā pasūtītāja pienākumi nav iekļauti.

- darba līguma laikā inženieris sasauc ikmēneša sanāksmes, lai atrisinātu ar līgumu saistītus jautājumus un uzraudzītu progresu, kā arī veic projekta finansu vadību. Tiek organizētas arī iknedēļas sanāksmes uzraugam un līgumslēdzējam, lai saskaņotu darba jautājumus.

Projekta vadības grupa

Vadības grupas sanāksmes notiek vidēji divas reizes gadā, lai informētu par projekta progresu un vienotos par nozīmīgām izmaiņām projekta īstenošanas plānā (komponenšu pārstrukturizācija, nepietiekošs finansējums u.c.). Vadības grupa arī tiek informēta un ja nepieciešams vadības grupa apstiprina iepirkumu rezultātus un līguma slēgšanu.

5.4.2.

ES Phare un ISPA finansētie pasākumi

ES finansētie projekti tiek realizēti saskaņā ar ES prasībām un atbilstoši Latvijas MK 2001. gada janvāra noteikumiem Nr. 1. “Par ES finansēto projektu sagatavošanu, apstiprināšanu, īstenošanu un uzraudzību”, kā arī MK 1999. gada aprīļa noteikumiem Nr. 135. un Saprāšanās memorandu par Nacionālā fonda izveidi, Saprāšanās memorandu par Nacionālā fonda izmantošanu priekš *ISPA*, attiecīgo finansu memorandu, *ISPA* rokasgrāmatu un Praktiskajām vadlīnijām *ISPA*, *Phare* un *SARARD* līgumu slēgšanas procedūrām. Saskaņā ar augstāk minētajiem noteikumiem atbildības sadalījums ES finansēto projektu ieviešanā ir sekojošs:

- Nacionālās atbildīgās amatpersonas (NAA) pienākums ir veikt ES fondu administratīvās, tehniskās un finansu vadības uzraudzību. NAA jānodrošina, ka tiek ievēroti ES iepirkumu noteikumu, regulu un iepirkumu procedūru, ziņošanas un finansu vadības nosacījumi, un sagatavots atbilstošs ziņojums;
- Nacionālais fonds ir Valsts kases sastāvdaļa, par kuru atbildīga ir NAA. Projekta ietvaros Nacionālais fonds ir maksātājs.
- ES finansēto projektu ieviešanu veic Ieviešanas institūcija (II). II ir atbildīga par projektu administratīvo, tehnisko un finansu vadību, ko veic programmas atbildīgās amatpersonas (*Phare* finansētiem projektiem) vadībā vai nozares atbildīgās amatpersonas (NoAA) vadībā *ISPA* finansētiem projektiem.

Ieviešanas institūcija VIDM ietvaros tika izveidota 2000. gada janvārī saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 135.

Lai ievērotu 1998. gada decembra Saprāšanās memorandu par Nacionālā fonda izmantošanu *ISPA*, VIDM ir parakstījusi vienošanos par ES finansēto projektu īstenošanu un vienošanos par *ISPA* fonda finansēto projektu īstenošanu.

Abas šīs vienošanās nosaka lomas un definē specifiskus NAA un NoAA pienākumus ES līdzfinansēto projektu ieviešanā.

5.4.3.

ES finansēto projektu uzraudzība un monitoring

ES Phare programma

Apvienotā uzraudzības komiteja (AUK) ir institūcija, kurai ir vispārīga atbildība par ES *Phare* finansēto programmu īstenošanu. Nacionālais palīdzības koordinators apstiprina AUK darbības noteikumus.

AUK sastāvā ietilpst Nacionālais palīdzības koordinators, NAA, un EK pārstāvji. AUK sanāksmes notiek vismaz vienu reizi gadā un tā izskata visas *Phare* un *ISPA* finansētās programmas.

Vienlaikus pastāv ES *Phare* AUK apakškomiteja, kuru nozīmē AUK, lai uzraudzītu programmu īstenošanu. AUK apakškomitejas sastāvā ietilpst Nacionālais palīdzības koordinators, NAA un katras ieviešanas aģentūras programmas atbildīgā amatpersona (PAA), kā arī EK pārstāvis. Apakškomiteja, balstoties uz PAA, EK ziņojumiem un citiem

atbilstošiem izvērtējumiem, detalizēti izskata katras programmas un tās komponentu un līgumu progresu saskaņā ar ES prasībām, izvērtē, piemēram, projektu atbilstību, efektivitāti un iespējamo ietekmi. Apakškomiteja izskata reālus projektu rezultātus, salīdzinot ar plānotajiem, līgumu slēgšanas un ieviešanas līmeni, finanšu plūsmu, kā arī programmu vadības struktūras. Apakškomitejas ziņo AUK un iesniedz detalizētu ziņojumu par visām programmām pirms tās ikgadējās sanāksmes.

ISPA

Vispārēju *ISPA* finansēto projektu uzraudzību un izvērtēšanu saskaņā ar attiecīgo finanšu memorandu veic *ISPA* uzraudzības komiteja (UK). NAA un Nacionālais *ISPA* koordinators (NIK) veic regulāru projektu īstenošanas, progresu un finansējuma izlietojuma kontroli.

NIK izstrādā UK procedūras noteikumus, balstoties uz:

- *ISPA* regulas IV pielikumu (Regula Nr. 1267/1999),
- Finanšu memoranda III.1. pielikuma IX sadaļu,
- *ISPA* rokasgrāmatu (III.B sadaļa)
- darba dokumentu, kas nosaka *ISPA* UK procedūras.

Ir izveidota Latvijas *ISPA* UK, kuras sanāksmes paredzētas vismaz divas reizes gadā, lai detalizēti un plaši apspriestu ieviešanas stadijā esošus projektus.

ISPA UK ir atbildīga par visu *ISPA* finansēto projektu monitoringu un uzraudzību, lai nodrošinātu starp EK un Latvijas valdību noslēgtajā finanšu memorandā noteikto mērķu sasniegšanu.

ISPA UK sastāvā ietilpst NIK, NAA, NoAA, projekta pieteicēji, EK un SFI pārstāvji. Ja nepieciešams var iesaistīt arī projekta īstenošanā iesaistītās institūcijas.

UK lēmumi tiek pieņemti vienbalsīgi. Ja netiek panākts vienbalsīgs balsojums, saņēmējvalstij jāizstrādā rakstisks piedāvājums papildinājumiem un jāiesniedz EK.

UK var sniegt ieteikumus Eiropas Komisijai, balstoties uz finanšu un tehniskās uzraudzības rezultātiem. Eiropas Komisija pieņem jebkuru lēmumu, kas saistīts ar *ISPA* finansējuma apjoma palielināšanu, dāvinājuma piešķiršanas nosacījumiem vai projekta finanšu plānu.

6. ATSAUCES

- [*Carl Bro*, 1997. gada aprīlis] Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģija Latvijai, pārskats par SA apsaimniekošanas sistēmu, *Carl Bro International*.
- [*Carl Bro*, 1997. gada septembris] Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģija Latvijai, 1998. — 2010., *Carl Bro International*.
- [*Carl Bro*, 1998. gada septembris] Tehniski ekonomiskais pamatojums sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas ieviešanai Ziemeļvidzemes reģionā, *Carl Bro International*.
- [MK, 2001. gada 9. maijā] Par 2002. gada ekonomisko attīstību un fiskālās politikas scenārijiem (2205-k, latviešu valodā) Ministru kabinets (MK), Rīga.
- [CSB, 2000] Dati par iedzīvotājiem, Centrālais statistikas birojs (CSB), Latvija.
- [Geo Consultants, 1999. gada aprīlis] Tehniski ekonomiskais pamatojums sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektam Ventpils reģionā, *Geo Consultants*.
- [*ISPA* Liepāja, 2001. gada marts] Liepājas reģiona sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekts, līdzfinansējuma pieprasījums.
- [*ISPA* Ziemeļvidzeme, 2001. gada maijs] Ziemeļvidzemes reģiona sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekts, līdzfinansējuma pieprasījums.
- [*ISPA* Ventpils, 2001. gada janvāris] Ventpils sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekts, līdzfinansējuma pieprasījums, 2001. gada janvāris
- [LUDC, 1999] Latvijas demogrāfiskās attīstības prognozes 1998.-2025. gadu periodam, Latvijas Universitātes Demogrāfiskais centrs (LUDC), Rīga.
- [VARAM, 1998. gada maijs] Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pārskats, Investīciju departaments, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM).
- [VARAM, 1998] Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģija Latvijai, 1998. — 2010., Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM).
- [VARAM, 1999] Ziņojums par vides investīcijām, 1992. — 1998., Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM).

- [VARAM, 2000] Ziņojums par vides investīcijām, 1999., Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM).
- [VARAM, 2001] Ziņojums par vides investīcijām, 2000, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM).
- [VARAM, 2001. gada jūlijs] Direktīvas specifiskais ieviešanas un finansēšanas plāns ES direktīvām 91/271/EEC un 98/83/EC, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM).
- [EM, 2000. gada decembris] Latvijas ekonomiskā attīstība, Ekonomikas ministrija (EM).
- [*Soil and Water*, 1999. gada oktobris] LAT-108, *Soil and Water*.
- [*SWECO*, 1999. gada decembris] Tehniski ekonomiskais pamatojums Liepājas pilsētas un Liepājas reģiona atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidei un ietekmes uz vidi novērtējums, *SWECO International* sadarbībā ar *Geo Consultants*.

I PIELIKUMS PRECIZĒTAIS SAA SCENĀRIJS, 1996. — 2012.

Precizētais sadzīves atkritumu (SA) apsaimniekošanas scenārijs Latvijai izstrādāts, balstoties uz sekojošiem priekšnoteikumiem:

- pastāv atšķirības starp mājsaimniecības un citiem sadzīves atkritumiem (veikali, skolas, pārvaldes iestādes, slimnīcas un augu valsts). Rūpniecības, lauksaimniecības un celtniecības atkritumi nav ietverti SA, jo tie neatbilst SA, kaut arī vairumā gadījumu tie tiek nogādāti atkritumu poligonos;
- saražoto atkritumu daudzums atkarīgs no apdzīvoto vietu lieluma, iekavās sniegts ikgadējais atkritumu daudzums kg/uz iedzīvotāju [VARAM, 1998. gada maijs]:
 - Rīga (240);
 - lielpilsētas, >10 000 iedzīvotāju (216);
 - pilsētas, 5 000 – 10 000 iedzīvotāju (200);
 - mazpilsētas, 2 000 – 5 000 iedzīvotāju (180);
 - lielas apdzīvotas vietas, 1 000 – 2 000 iedzīvotāju (160);
 - vidējās apdzīvotas vietas, 100 – 1 000 iedzīvotāju (120);
 - mazas apdzīvotas vietas, <100 iedzīvotāju (40).
- saražoto mājsaimniecības atkritumu daudzums 1996. gadā sastādīja 464 kt [VARAM, 1998. gada maijs];
- nemājsaimniecības atkritumu daudzums 1996. gadā sastādīja 35% no mājsaimniecības atkritumu daudzuma (163 kt) [Carl Bro, 1997. gada septembris];
- informācija par mājsaimniecības atkritumu sastāvu ir pieejama par Rīgu, Liepāju, Valmieru, Pāvilostu, Aizputi un Durbi [Carl Bro, 1997. gada aprīlis]. Tiek pieņemts, ka lielpilsētās un pilsētās ir tāds pats mājsaimniecības atkritumu sastāvs kā Valmierā un Liepājā, bet pārējo atkritumu sastāvs caurmērā ir tāds pats kā Pāvilostā, Aizputē un Durbē;
- ārpus mājsaimniecībām radušos atkritumu sadalījums atbilstoši avotiem – veikali, skolas, pārvaldes iestādes, slimnīcas un augu valsts atkritumi – atbilst atkritumu stāvoklim Jelgavā, Bauskā un Dobeļē [Carl Bro, 1997. gada aprīlis];
- veikalu atkritumu sastāvs: vairāk iesaiņošanas materiāla, vairāk papīra un kartona [Carl Bro, 1997. gada aprīlis]. Tiek pieņemts, ka tikai 10% ir organiskie atkritumi, salīdzinot ar caurmēra situāciju valstī, 75% “organisko atkritumu” būs papīrs un kartons, pārējie 25% būs plastmasa;
- skolu, pārvaldes iestāžu atkritumu sastāvs: lielāks papīra daudzums [Carl Bro, 1997. gada aprīlis]. Tiek pieņemts, ka tikai 25% ir organiskie atkritumi, salīdzinot ar caurmēra situāciju valstī, 100% “organisko atkritumu” būs papīrs un kartons;
- slimnīcu atkritumu sastāvs: 15% atkritumu ir infekciozie [Carl Bro, 1997. gada aprīlis]. Tiek pieņemts, ka infekciozie atkritumi ir bīstamie atkritumi, pārējiem slimnīcu atkritumiem ir tāds pats sastāvs kā valstī vidējais;
- dati par iedzīvotājiem. LUDC prognoze par iedzīvotājiem par 1998. — 2025. gadu;

- ekonomiskais pieaugums — [*Carl Bro*, 1997. gada septembris] ekonomiskā pieauguma prognoze par 1993. — 2015. gadu. Šī pilnīgā prognoze nomainīta ar visjaunāko [MK, 2001. gada 9. maijs];
- saražoto SA pieaugums uz iedzīvotāju — [*Carl Bro*, 1997. gada septembris] ieteiktas logaritmiskas attiecības starp saražotajiem atkritumiem uz iedzīvotāju un ekonomisko pieaugumu. Tas nozīmē, ja ekonomiskais pieaugums, piemēram, ir 5%, tad atkritumu daudzums uz iedzīvotāju pieaugs līdz 2,1%, tiek saglabāts šāds pieauguma līmenis.

SA apsaimniekošanas scenārija rezultātu raksturojums:

- 1996. gadā māsaimniecības atkritumu daudzums bija 464 kt, citu sadzīves atkritumu daudzums — 162 kt, kopējais SA daudzums — 627 kt, no kuriem 35% bija organiskie atkritumi un 23% papīrs un kartons;
- kopējais bioloģiski sadalāmo, gan organisko, gan papīra un kartona atkritumu daudzums 1996. gadā bija 354 kt. Tieši šo daudzumu vajadzētu ievērot saistībā ar direktīvas 99/31/EC 5. panta 2. paragrāfu;
- 2006. gadā kopējais saražotais bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzums būs 432 kt (atbilstoši šim precizētajam scenārijam), bet saskaņā ar 5. panta 2. (a) paragrāfu atkritumu poligonos novietot atļauts 273 kt. Tāpēc Latvijai bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzums būtu jāsamazina par 37%, izmantojot organiskās daļas kompostēšanu, papīru pārstrādāšanu un/vai biogāzes ražošanu, kā tas paredzēts gan Rīgas, gan Liepājas projektā;
- 2009. gadā tiks saražotas 458 kt atkritumu, bet atļautas ir tikai 182 kt (5. panta 2. (b) paragrāfs), tādējādi būs nepieciešams samazināt uz atkritumu poligoniem nogādājamo bioloģiski sadalāmo atkritumu daudzumu par 60%.

SA apsaimniekošanas scenārijs tika pielāgots tā, kā tas parādīts pamatteksta 4.1. tabulā.

II PIELIKUMS KOPEJĀS INVESTĪCIJAS 1995. — 2012.GADAM ATBILSTOŠI AVOTIEM

III.1.TABULA Investīcijas (2000. gada cenās, milj. EUR/milj. LVL) sadzīves atkritumu sektorā no dažādiem finansējuma avotiem no 1996. līdz 2012. gadam

Gads	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Kopā
Valsts budžets	0,3 / 0,15	0,0	1,4 / 0,78	1,2 / 0,65	2,0/ 1,12	0,0	2,0/ 1,14	2,4/ 1,32	1,9/ 1,05	0,8/ 0,43	4,4/ 2,69	4,4/ 2,69	4,4/ 2,69	4,4/ 2,69	1,2/ 0,69	1,2/ 0,69	1,2/ 0,69	33,2/ 19,47
Pašu resursi	0,0	0,0	0,7 / 0,39	0,4 / 0,21	0,3/ 0,18	6,7/ 3,74	2,6/ 1,43	2,0/ 1,11	3,0/ 1,68	0,0	2,2/ 1,44	2,2/ 1,44	2,2/ 1,44	2,2/ 1,44	1,0/ 0,57	1,0/ 0,57	1,0/ 0,57	27,5/ 16,23
Dāvinājumi	0,0	0,0	0,5 / 0,27	0,7 / 0,37	0,8/ 0,47	6,0/ 3,34	8,4/ 4,71	6,1/ 3,42	6,3/ 3,51	7,8/ 4,34	30,8/ 18,46	30,8/ 18,46	30,8/ 18,46	30,8/ 18,46	6,3/ 3,73	6,3/ 3,73	6,3/ 3,73	178,7/ 105,46
Kredīti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1/ 0,06	4,7/ 2,63	8,1/ 4,54	4,8/ 2,71	3,6/ 2,00	7,1/ 3,98	0,9/ 0,74	0,9/ 0,74	0,9/ 0,74	0,9/ 0,74	1,3/ 0,75	1,3/ 0,75	1,3/ 0,75	35,9/ 21,09
Kopā sabiedriskais sektors	0,3 / 0,15	0,0	2,6 / 1,45	2,3/ 1,23	3,2/ 1,82	17,4/ 9,71	21,1/ 11,82	15,3/ 8,56	14,8/ 8,23	15,7/ 8,75	38,3/ 23,33	38,3/ 23,33	38,3/ 23,33	38,3/ 23,33	9,8/ 5,74	9,8/ 5,74	9,8/ 5,74	275,3/ 162,25
Privātā sektora izmaksas	0,1 / 0,4	0,0	0,6 / 0,34	0,5/ 0,29	0,8/ 0,43	4,1/ 2,29	5,0/ 2,79	3,6/ 2,02	3,5/ 1,95	3,7/ 2,07	9,1/ 5,51	9,1/ 5,51	9,1/ 5,51	9,1/ 5,51	2,3/ 1,36	2,3/ 1,36	2,3/ 1,36	65,2/ 38,35
Kopā	0,4 / 0,19	0,0	3,2 / 1,79	2,8/ 1,52	4,0/ 2,25	21,5/ 12,00	26,1/ 14,61	18,9/ 10,59	18,3/ 10,18	19,4/ 10,82	47,4/ 28,84	47,4/ 28,84	47,4/2 8,84	47,4/ 28,84	12,1/ 7,09	12,1/ 7,09	12,1/ 7,09	340,5/ 200,60

Avoti:

1995.— 1998. gads: Ziņojums par vides investīcijām [VARAM, 1999]

1999. gads: Ziņojums par vides investīcijām[VARAM, 2000]

2000. gads: Ziņojums par vides investīcijām[VARAM, 2001]

2005. — 2012. gads: LAT-108 [Soil and Water, 1999. gada oktobris]

Tiek pieņemts, ka privātajām izmaksām ir tāda pati investēšanas tendence kā kopīgajām nacionālajām investīcijām.